

YÖN

HAFTALIK GAZETE

BAKIŞ

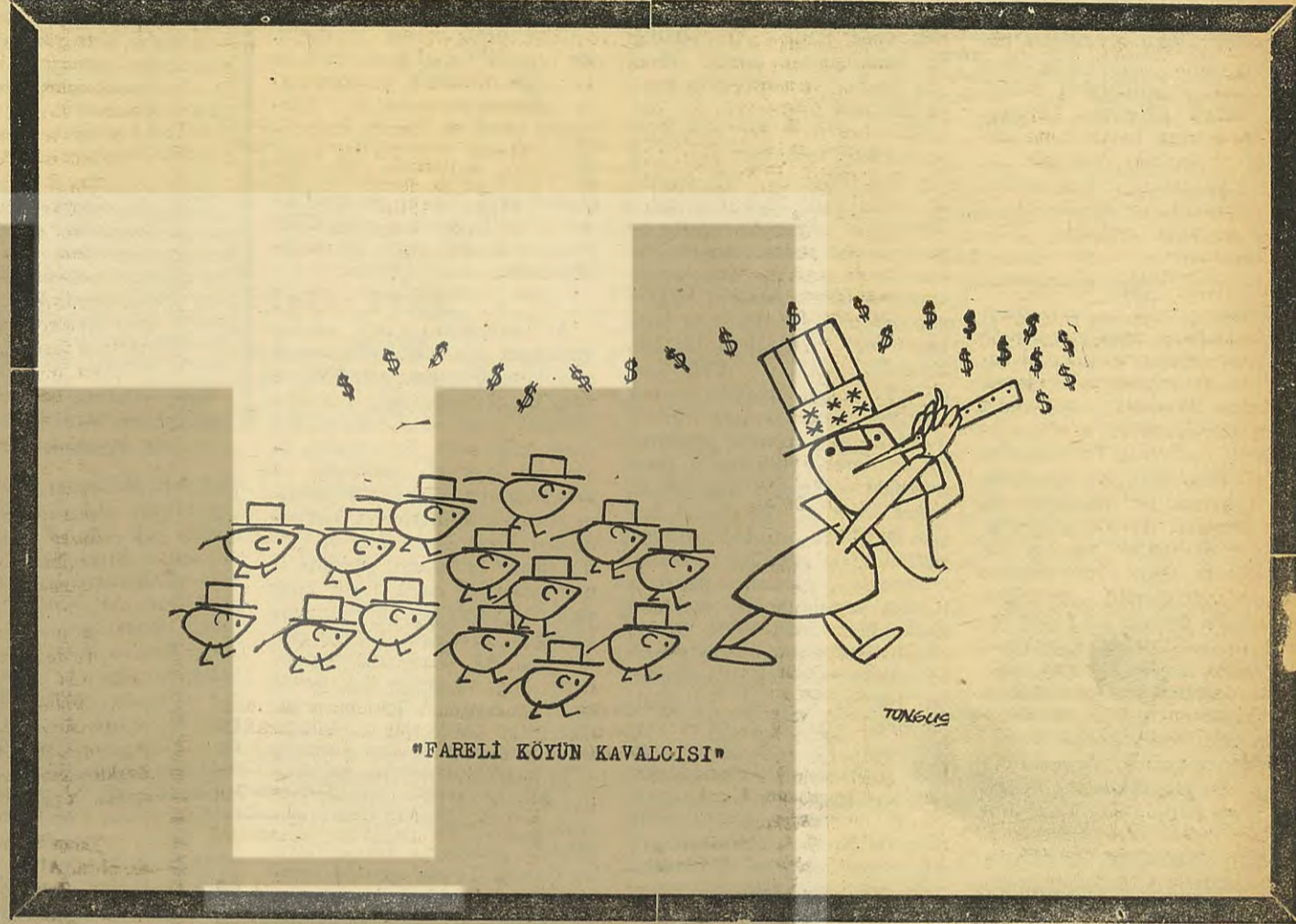
ORTA YOLCULUK

CHP'deki yön tartışmalarında, sosyalizmi, artık modası geçmiş bir «tarihî hatıra» olarak takdime özellikle önem veren «orta yol» ideologları, özel teşebbüsçülüğü dolaylı yoldan savunarak, tüm millileştirmenin özgürlüklerin ortadan kalkmasına yol açacağını ileri sürdüler. Doğmatizme karşı ve «tutarlı bir pragmatizm» den yana olduklarını söyleyen Sayın Feyzioğlu ve Kırcı, Keynes'vâri bir devlet müdahaleciliği çerçevesinde, özel teşebbüsün «özgürlüğün teminatı» nı teşkil ettiği iddiasını, bilimsel bir gerçekmiş gibi tekrarladılar. Aslında bu iddia, sosyalizmin rasyonelliği karşısında, kapitalizmi ekonomik plânda savunamayan Batılı ideologların ortaya attıkları, çürütülmesi çok kolay bir doğmadır. Nitekim sosyalizmin insafsız eleştiricisi Raymond Aron «Sanayi Toplumu» adlı kitabında bu doğmanın saçmalığını kesin delillerle belirtmekte ve «İkinci Dünya Savaşı sırasında, kapitalistin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini sıfıra indiren topyekûn bir plânlamaya giden İngilterede özgürlük rejimi ortadan kalkmış mıdır» sorusunu sormaktadır. Bunun gibi, Üçüncü Dünyaya «Hür Teşebbüs» ihracatçısı ABD'nin, «Hür Teşebbüs» ile birlikte, genel olarak faşist askerî rejimler getirdiği açık bir gerçek değil midir? Sosyalizmin amacı, teşebbüslerde yönetimi çalışanlara bırakarak, ekonomik demokrasiyi gerçekleştirmektir.

«Autogestion» fikri, sosyalizmin temel ilkelerinden biridir. Kapitalizmde bugün dahi, sermaye sahibi, teşebbüsün diktatörüdür. Teşebbüslerin diktatörleri, politik hayatta da, sendikaların bir karşı güç olarak gelişmesine rağmen, büyük ağırlıklarını duyurmaktadırlar. Teşebbüslerde demokrasiyi gerçekleştirmek isteyen bir sistemin siyasi rejiminin diktatörlük olduğu iddia edilirken, teşebbüslerde sermaye diktatörlüğüne dayanan özel teşebbüsçülüğün, «özgürlüğün teminatı» olduğu nasıl savunulabilir?

Ekonomik alt-yapı ile politik rejim arasında, orta yol ideologlarının ileri sürdüğü gibi mutlak bir bağ olmadığı aşikârdır. Kapitalizm, diktatörlükle de, demokrasiyle de bağdaşabilmiştir. Batı ülkeleri bugün sosyalizme de geçseler, bu ülkeler halkları, bugün mevcut özgürlüklerinden herhalde vazgeçmeyecekler, aksine daha fazla özgürlük isteyeceklerdir. Batıda sosyalizm, özgürlük içinde gerçekleştirilecektir.

İşin tuhafı, dogmatizmlerle savaşa çıktığı halde, bu kapitalist dogmayı rahatlıkla benimseyen Sayın Kırcı'nın, sosyalistleri, «ekonomik alt - yapının bir toplumun öteki bütün kurumlarını tâyin ve tesbit ettiği» dogmasına inanmakla suçlamasıdır. Böyle bir iddiada bulunun sosyalist, sanırız ki, yoktur. Sosyalistler, ancak uzun sürede, ekonomik - alt yapı ile bağdaşmayan kurumların -bütün kurumların değil- bu alt-yapıya uygun hâle gelmek zorunluluğunu ileri sürmekte-

"FARLİ KÖYÜN KAVALCISI"

dirdirler ki, bu da, sosyalist olmanın ciddi sosyologların da kabul ettikleri bilimsel bir gerçektir. Sosyalistler, üst-yapının alt - yapıya etkisini de inkâr etmiş değillerdir. Etselerdi, sosyalistlerin, teknolojik ilerlemenin alt-yapıda yaratacağı değişiklikler dolayısıyla, sosyalizmin kendiliğinden geleceğine inanıp yan gelip yatmaları gerekmez miydi? Halbuki sosyalistlerin ideolojik mücadeleye büyük önem verdikleri aşikârdır. Öte yandan bir üst-yapı kurumu olan devleti ele geçirme yolu ile alt-yapıyı değiştirmeyi öngören bir düşünce sisteminin, üst-yapının önemini tamamen reddettiği elbette ileri sürülemez. Sosyalist görüşüne göre, alt-yapı ile üst-yapının etkileri karşılıklıdır. Fakat çok uzun sürede, alt-yapı, kendine uygun düşen üst-yapı kurumlarını zorunlu olarak yaratır.

Ne var ki, sosyalistleri haksız yere suçlayan ve «aynı alt-yapının bâzen değişik üst-yapılar doğurabileceğini» söyleyen ideolog Kırcı, üretim araçlarının tüm kamulaştırılması söz konusu olunca, sosyalistlere yakıştırdığı bu «alt - yapı dogması»na sahip çıkmaktadır. Kırcı'ya göre, sosyalist alt - yapının siyasi rejimi diktatörlüktür, kapitalist alt-yapının siyasi rejimi ise demokrasi! Tahrif edilmiş bir tarihî maddecilik görüşünün eleştirisini yapan Kırcı, bu tutumu ile, tahrif edilmiş bir tarihî maddeciliğin savunuculuğunu yapmış olmuyor mu?

Hele Türkiye gibi az gelişmiş ülkelerde, sahip bulunduğumuz bir miktar özgürlüğü, özel teşebbüsün varlığına borçlu olduğumuz nasıl ileri sürülebilir? Kapitalistlerimiz,

bugün yarım yamalak demokrasi-den bile şikâyetçidirler. Çıkarlarına azıcık dokunan kişileri, komünistlikle suçlayıp ezilmelerini istemektedirler. Toprak ve vergi reformları hazırlıkları üzerine, CHP yi ve İnönü'yü komünistlikle suçlayanlar, özgürlüğün teminatı sayılan mülk sahipleri değiller miydi? CHP devletçiliğini, sosyal adaletin, demokrasinin ve kalkınmanın gerçekleştirilmesi için yeterli sayan orta yol ideologları, parti programına göre özel ellerde bulunması gereken dış ticaret devletleştirilirse, demokrasinin tehlikeye gireceği, hiç değilse zedeleneceği inancında mıdır? Görülüyor ki, sosyalistleri dogmatikle suçlayıp, pragmatizm savunuculuğuna özenenler, aslında kapitalist ideologların dogmalarını dile getirmektedirler. Bu, pragmatik değil, dogmatik ve sağcı bir tutumdur.

Orta yol ideologlarının bütün çabaları, bir tek amaca yönelmiş bulunmaktadır: Ortanın solu deyimini unutturmak. Bir deyimini yıkmak için, sosyalizm, pragmatizm, TIP, Yön v.s. üzerinde saatlerce süren hârikulâde fikir cambazlıkları yapılmaktadır. Aslında mesele çok basittir. Orta yol ideologları açısından, bütün dâvâ, parti içinde çoğunlukta bulunduğu anlaşılabilir reformlara kesinlikle karşı tutucu güçleri kazanmaktır. Ortanın solu deyimini, bu tutucu güçleri fena halde ürküttüğü içindir ki orta yol ideologları, CHP de reformculuğun

turnosol kâğıdı hâline gelen bu deyimini yıkma yolunda zekâ ve kabiliyetlerini seferber etmişlerdir. Onlar, tutucu güçlere yaslanarak, adını söylemeden «ortanın solu politikası» uygulayabilecekleri iddiasındadırlar. Bu ideologlara, pragmatizm sâdik kalarak, sormak gerekir: Toprak ağalarıyla, toprak ve vergi reformu yapmak mümkün müdür? Orta yol ideologları, kendilerinin kabul ettikleri ve yürütülmesinde baş sorumluluğu yükledikleri plânı neden uygulayamamışlar ve yüzde 7 devamlı kalkınma hızı sağlamak için gerekli reformların hiç birini neden yapamamışlardır? Toprak reformu işi, yıllarca neden uyutulmuştur? O zamanlar, orta yol ideologlarının, «Sağcı bir Maliye Bakanı ile plân uygulanamaz» diye feryad ettiklerini ve «Biz sosyalistler» diye nutuk attıklarını, onlar unutmuş bile olsa, biz çok iyi hatırlamaktayız. «Ortanın solu» sloganı, kısa sürede bir miktar oy kaybetmeye ve partiden ayrılmalara yol açsa dahi, CHP de bir yapı değişikliğine yönelmenin ifadesi olduğu için önemlidir. Ondan vazgeçiş, C. H. P. de yapı değişikliğinden vazgeçiş anlamına gelmektedir. Bu tutumun, bir kısım orta yol ideologlarına parti liderliği yolunu açtığı doğrudur. Fakat CHP. de reformculuk yolunu kapadığı da, o derece doğrudur. Zira, orta yolculuk, ilerici sayılabilecek bol sayıda boş formüllerle süslenmiş sağcı politikanın ta kendisidir.

Doğan Avcıoğlu

İHANET ORTAKLIĞI'NIN MEMUR TASFİYE PLANI MECLİS'TE!..

Başbakan, Amerikan Büyük Elçisi ile konuştuğundan sonra, asıl izlenmesi gerekenleri unutarak, Tunçkanat'ın izinde olduğunu açıkladı: «İddialarımı ispat edinceye kadar, kendisinin peşindeyim». Başbakan ayrıca belirtti ki, «ABD'nin resmî temsilcileri, basına verdikleri beyanlarla ve Hükûmete resmen yaptıkları müracaatlarla, ortaya konulan belgelerin doğru olmadığını bildirmişlerdir... Türkiye'nin egemenliğini, bağımsızlığını müna-kaşa etmek gülmüştür. Türkiye'nin iç işlerine başkalarının karıştığı şeklindeki iddialar ise, Türkiye'ye reva görülen en büyük haksızlık, en büyük saygısızlık ve Türk milletine büh-tandır».

Amerikan Büyükelçisiyle konuşuktan sonra, bu açıklamayı yapan Demirel, aynı gün evinde Hürriyet gazetesi temsilcisini kabul etti. Bu ziyaretin meyvası, haftanın ortasında Çarşamba günü Hürriyette sekiz sütun üzerine patlak verdi. Tunçkanat'ın açıklamasını altta tek sütun veren Hürriyet, bu açıklamanın, esas itibarıyla Amerikan Büyük Elçisine dayanarak yapılan yanlışlamasını sekiz sütun üzerine manşette veriyordu! Amerikan Elçiliği bu konuda bir rapor hazırlamış ve raporda Tunçkanat belgesinin, elçilik yazışma usullerine uymadığını belirtmişti. Sanki casuslar ve CIA, resmî yazışma usullerine kesinlikle uymak zorundaydılar. Ve sanki bütün CIA faaliyetlerinden Büyük elçi haberdardı. Daha bir ay önce New-York Times, Washington'daki otoritelere dayanarak Büyükelçilerin CIA faaliyetlerinden habersiz tutulduklarını açıklamıştı. Üstelik, bu konuda en kesin delillere rağmen, ABD Büyükelçisi, belgeyi sonuna kadar inkâr zorundaydı. Belge doğru demek, Türkiyeden taşı tarağı toplayıp çekilmek anlamına gelmekteydi. Ama Demirel, buna rağmen, sözcülüğünü yapan Hürriyet gazetesinde, Tunçkanat raporunu çürütmek için Amerikan Büyükelçisinin raporunu yayınlamaktaydı! Bir de Türk uzmanların Hükûmetçe yaptırılan incelemesi vardı. Uzmanlar, Tunçkanat belgesindeki Albay Dickson imzası ile ABD elçiliğinde verilen Dickson imzasını karşılaştırmışlar ve Tunçkanat belgesinin aşına ihtiyaç olduğu sonucuna varmışlardı. Hürriyet, şüpheleri daha da arttıran bu iki rapora dayanarak, Tunçkanat'ı sahtecilikle suçlamaya çalışıyordu.

Turhan Feyzioğlu

Mecliste CHP'nin gensoru önergesi, Hürriyet gazetesinin bu sözcülüğünün yarattığı şaşkınlık içinde başladı. Tunçkanat belgesi konusunda da orta yolu seçen CHP, Hükûmetin yüksek idarecilerle ilgili politikasını, Danıştay kararlarını dinlemeyişini, yeni belgenin ışığı altında incelemek için gensoru açılmasını istiyordu. Tunçkanat belgesinde, ABD - AP işbirliği ile Amerikalıların işine gelmeyen memur ve subayların tasfiye planının uygulanmaya başladığını ve tasfiyeler karşısında muhalefetin tepkisinin zayıf kaldığı belirtiliyordu. CHP, herhalde muhalefetin tepkisinin zayıf olmadığını göstermek için bu gensoru önergesini vermişti. Fakat öte yandan da, Tunçkanat'ı savunmakla beraber, ABD'yi güç durumda güç durumda bırakacak söz ve davranışlardan dikkatle kaçınmaktaydı. CHP sözcüsü Feyzioğlu, belgeleri memur tasfiyesi planı üzerinde hükûmetin önemle durması gerektiğini belirterek, Hükûmetin tutumundaki çelişmeleri dile getirdi. Nihat Erim de, Tunçkanat belgesi ile Caltex petrol şirketi temsilcisinin ele geçirilen mektubu arasındaki paraleli hatırlattı (Caltex temsilcisinin mektubu hakkında bakınız: YÖN, S. 12) Muuhalefet sözcüleri de, gensoru açılması gerektiğini savundular. Ne var ki çıkan kavgalar, meselenin esasının çabucak kaybolmasına yol açtı. Bilgehan'ın Millî Birlik Komitesine sadakat yemini edip etmediği çok daha önemli bir mesele haline geldi. Bununla beraber, AP sözcüleri, sağduyuyu zorlayan savunmalarıyla, şüpheleri daha da arttırdılar. Sözcü İlhami Ertem, müthiş suçlamaları, «seçmen bizi seçti» demagogisi ile cevaplandırmaktaydı: «Memleket menfaatlerini Umum Müdürler korumaz, memleket menfaatlerini hükûmetler korurlar. Hâdiseler vatandaşların gözleri önünde cereyan ediyor, her şey her vasıta ile vatandaşa söyleniyor, vatandaş bu söylenenlere göre tercihini yapıp bir siyasî partiyi iktidara getiriyor. Tabii ki bu tercihi yaparken de memleket menfaatlerini evleviyette göze alıyor... Memurlar arasında, muhalefetin iddia ettiği gibi bir tasfiye yok, sadece bir nöbet değiştirme vardır».

Devlet Bakanı Bilgehan da, Tunçkanat belgesini, «efkârı umumiyeyi bulandırmak maksadıyla ortaya atılan sözde bir takım vesikalar» diye vasıflandırdı ve Tabii Senatörü «niye savcılığa gitmiyor» diye suçladı. Ama aynı Bilgehan, Caltex temsilcisi Harriger'in mektubu dolayısıyla, Tunçkanat'ın neden savcılığa gitmediğini de cevaplandırmış oldu: «21 Temmuz 1965 tarihli bazı gazetelerde, (petrol şirketlerinin alan kullandığı ve Caltex Türkiye Baştemsilcisi Harriger'in genel pazarlama temsilcisine gönderdiği rapordan bahsedilmiştir. Bu yayın üzerine savcılık, derhal harekete geçerek takibata başlamış ve Ankara I. Toplu Asliye Ceza Mahkemesine dava ikame etmiştir. Dava hâlen 965/971 esasında kayıtlı olup derdesti rüyettir. Bir şahidin dört kere ihzaren celbedilmesine rağmen gelmemiş olmasından dolayı tâlik edilmektedir. Görülmekte olan bir dava hakkında konuşmanın Anayasaya göre mümkün olmadığı cihetle, bu konuda daha fazla bir şey söylemeye imkân yoktur».

İşte Hükûmet, Tunçkanat'ı da savcılığa yollayarak, Caltex mektubunda olduğu gibi, «Adli makamlar meseleye el koymuştur. Anayasaya göre, bu konuda artık konuşulamaz» diye meseleyi unutmak istemektedir. Millî Birlik Grubu, bu oyuna gelmiş değildir. Fakat meseleyi tam bir aydınlığa kavuşturacak iktidardır, iktidar ise meseleyi yokuşa sürme çabası içindedir. Bu çabanın yarattığı sinirlilik ve kavgalar yüzünden, gensoru açılıp açılmaması meselesi, Çarşamba günü bir sonuca bağlanmadı. Meclis YÖN'ün bu sayışı basılmakta iken, bu konuyu görüşmekteydi. Fakat görünüşü o dur ki, TIP önergesi gibi, CHP önergesi de AP oyları ile reddedilecektir.

Zehirli atıfet!

Af tartışmaları hak, adalet, merhamet v.s. ölçülerinin nasıl alay konusu haline geldiğini ve nasıl bir çürüme içinde bulunduğumuzu göstermesi bakımından ibret verici oldu. Tartışmalar, ilkin AP içindeki milliyetçi ve mukaddesatçı kanadın zayıflığını gösterdi. Milliyetçi ve mukaddesatçı Tevetoğlu, yalnız ve yalnız tüccar olduğunu, gemisini inançlara göre değil, fakat kuvvetli rüzgârlara göre ayarladığını ispatladı. Tevetoğlu, tüzüğü çiğneyerek, AP Grubunda Nurcuların affını reddeden lâik mutlu azınlıkçı Aydın Yalçın ve arkadaşlarının önergesini el çabukluğu ile geçirdi ve eski milliyetçi ve mukaddesatçı arkadaşlarından birinin «Kime satıldın» tarzındaki suçlamasını maruz kaldı. Bilgi'ye yakın Ali Fuad Başgöl ile Osman Turan, «mutlu azınlıkçılar» ın kâhkahaları arasında, dürüst davranarak, mertçe Nurcuların affını savundular. Hattâ daha da ileri giderek, adalet ve mantığın gereği olarak, 141 ve 142. madde suçlarının da affını istediler. Önal Şakar, tam bir samimiyetle, «Nurcuları affetmezsek, AP'ye verilen oylara ihanet etmiş oluruz» dedi. Ama inançsız mutlu azınlık, bütün doğru sözleri aldırış etmedi. Yıllarca yazılarında, ihtilâl tehlikesinden söz edenleri demokrasi düşmanlığı ile suçlayan Aydın Yalçın'ın «Orta Doğuda

Hükûmet deviren petrol şirketleri

Caltex'in Ankara Temsilcisi Harriger'in şirket baştemsilcisi Kirchefer'e yazdığı 4 sayfalık rapor, yabancı tekellerin nasıl çalıştıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Bir defa yabancı tekeller, devlet kurumlarında ajanlar bulundurmaktadır. Petrol Ofis'in sırlarını Caltex'e aktaran zat, Ofis'in Madeni Yağlar Şubesi Müdürü Melih Ataman'dır. Ataman, Caltex adına Amerika'da eğitim ve Avrupa'da staj görmüştür. Petrol şirketleri Türk tekniyenini değil, ajan yetiştirmektedirler.

Bir basın toplantısı yapan Petrol Ofis Genel Müdürü Kenan Onat yabancı ajanların devlet kurumlarında çalışmalarını şu ibret verici sözlerle açıkladı: «Bizim derdest kimdiye kadar sır diye bir şey yoktur. İki kişi arasında kalmış gereken bazı bilgileri yarın saat sonra başkalarından öğrenirdik.»

Diğer taraftan, yabancı tekeller, hükûmetler üzerinde nüfuz kur-

23 Temmuz 1965 tarihli YÖN'de çıkan yorum

darbeler, ihtilâller birbirini takip ediyor, istikrarsız bir devre içinde bulunuyoruz. İhtilâl heveslilerine fırsat vermemek gerek» görüşünü kolayca benimsemiş. Aslında AP, kendisine verilen oylara ihanet niyetinde değildi. Ama Başkan Sunay, acele bir konuşma yaparak Nurculuğun suç olduğunu belirtmişti. Hükûmet, Sunay ve Tural'ın Nurcuların affına kesinlikle karşı olduklarını bilmekteydi. Bunun içindir ki, AP Grubu başlangıçta Nurcuların affını kararlaştırdığı halde, çoğunluktaki mutlu azınlığın çark yapması ve milliyetçi ve Mukaddesatçı Tevetoğlunun eski arkadaşlarına ihaneti sayesinde görüşünü değiştirdi. Mecliste de, milliyetçi ve mukaddesatçılar çok zayıf bir güç olarak kaldılar. Zira 5-10 inançlı kişinin dışında bu etiketi taşıyanların çoğu, milliyetçilik ve mukaddesatçılığı Tevetoğlu gibi çok çabuk unutan kişilerdi. İktidar koltuğunda Nurcuların hizmetlerini çok çabuk unuttular. Nurcuları cezalandıran 163/1'in affı aleyhine rahatlıkla parmak kaldırdılar. Nurculara ihanetin oy kaybına ve parti-

maktadırlar. Arkalarında yarımlık kesesini elinde tutan Amerika bulunan bu şirketler, kendilerini devlet içinde devlet saymaktadırlar. Nitekim Caltex'in yerli ajanı, Caltex'e karşı millî çıkarları savunan Petrol Ofis yöneticilerinin değiştirilmesi için «bir ay önce Enerji Bakanlığına bir protesto çekmek yeterli» diyebilmektedir. Ankara Temsilcisi Harriger de, yabancı ülkelerde Sam Amca'nın hoşuna gitmeyen hükûmetleri devirmekle ünlü C.I.A.'nın başkanı gibi konuşmaktadır. «Türkiye'de siyasî atmosferin değişmesi, Petrol Ofis yöneticilerinin atılması, millileştirmenin uyutulması» gibi meseleleri Harriger fütursuzlukla söz konusu edebilmektedir. Bu sözler, Menderesçi politikamın nasıl bir yarı sömürge durumu yarattığını açıkça belirtmektedir. Ne yazık ki iktidardar, «vahim sonuçlar» diye tehdit mektupları yazan hükûmet darbeleri plânlayan yabancı tekeller hadlerini bildirmek için bir şey yapamamaktadırlar.

de sarsıntıya yol açmasını önlemek amacıyla da, Çarşamba günü, Adalet Komisyonu Başkanı, «163/1. madde affın dışında bırakılmıştır. Yalnız sükranla kaydetmek lâzım ki, bu maddeye göre mahkûm edilmiş bir vatandaşımız da yoktur» diyerek işi tatlıya bağlamaya çalıştı!

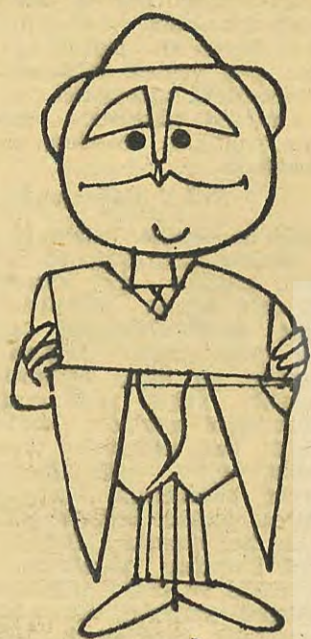
21 Mayıs suçlarının affında da, AP yöneticileri, parlamento ya Bayar'ın görüşünü getirdiğinden şüphe edilmeyen Bayar'ın kızını çiğneyerek, ünlü «Tural mektubu» na uygun davrandılar ve 21 Mayısçıların tam affına karşı çıktılar. Böylece, hiç bir hukukçunun savunamayacağı bir adaletsizlik ortaya çıktı ve aynı maddeye göre mahkûm olmuş Yassıadacılar en geniş affa layık görülürken, bu atıfet 21 Mayısçılardan esirgendi. Yalnız bu hilkat garibesini doğurmak için Genel Başkan Demirel'in hukukla alay eden şaheser konuşmalarından birini yapması gerekti: «21 Mayıs siyasî bir hâdisedir. Silâhlı bir ayaklanmadır. Devlete karşı silâh çekmektedir... Devletin iç emniyeti de, dış emniyeti kadar mühimdir. Arkadaşlarım, 21 Mayıs'ta silâhlı bir ayaklanma olmuştur. Silâh, devlete ve millete çekilmiştir. Devletin ve milletin silâhı, kendisine karşı kullanılmak istenmiştir. Bu sebeple bu siyasî bir olay değildir... Silâhlı ayaklanmalar, bir memlekette neticeleri uzun süren zararlar ika ederler. Nitekim Türkiye'de hal böyle olmuştur.

Silâhlı ayaklanmalar, milletin ümidini kırar, devlet otoritesini yıkar, vatandaşları ümitsizlik ve bezginlik içine sürükler... Silâhlı ayaklanmalar, silâhlı kuvvetlerin harp gücünü, vatanın müdafaa gücünü geniş ölçüde tahrip eder. 21 Mayıs affını düşünürken silâhlı ayaklanmaların memlekete verdiği zararları mutlaka düşünmeğe mecburuz. Maksadı milletin kendi kendisini idare etmesini önlemek olan silâhlı ayaklanmaları, tarihin her devrinde, devletlerin yıkılışında en mühim sebep olarak görüyoruz». Bu zavallı sözler, 21 Mayıs affının reddi için yetti. Bayarın kızının da iltihakı ile 21 Mayıs affını savunan Bilgiççiler, bu konuda da, AP'nin eyyamcı takımı karşısında çok zayıf kaldılar. Bu vesileyle, yerli - yabancı iş çevrelerinin sağlam desteğine sahip Demirel'in karşısında

Bilgiçilerin ya da milliyetçi ve mukadesatçı ekibin bir güç teşkil etmekten çok uzak olduğu bir defa daha ortaya çıktı.

Adaletle göre değil, fakat esen kuvvetli rüzgârlara göre yürütülen affın, 21 Mayısçılar gibi başka bir kurbanı, 141 ve 142. ler oldu. TİP Milletvekili Behice Boran'ın gayretli çalışmaları bir sonuç vermedi ve bir sürü soyguncu affedilirken, bir adli hataya kurban gitmesi çok muhtemel olan 141 ve 142 suçluları affedilmedi. Şimdi aynı kav-galar senatoda tekrarlanacaktır.

Senato'nun, ölüm orucuna başlayan genç Harbiyeli Önder Aydın ile Süvari Teğmeni Mustafa Karazeybek'in adalet isteğine daha duyarlı olması temenni edilmelidir.

siyasi notlar

Personel Kanunu

Demirel ve Bilgehan, Devlet Memurları Kanununun mutlaka uygulanacağını söylediklerinde, YÖN de Doğan Avcıoğlu, «Bir Reform Şakası» başlıklı yazısında, kanunun asla uygulanamayacağını ve şimdilik bir maaş zammına gitmekten başka çare olmadığını kesinlikle yazmaktaydı. Nihayet bu hafta, Bilgehan, eski söylediklerini yalayıp durumu açıklamıştı: «Evet, bugüne kadar Personel Kanununun uygulanacağını çok söyledik. Fakat şartlar bizi zorladı. Mali güçlükler yanında tüzüklere yapılan itirazlar da uygulamayı geciktirdi. Zam, en iyi hal tarzıdır.»

Zam, tabii ki en iyi hal tarzı değildir. Zira, devlet memurlarının maaş sistemindeki anarşi ve büyük adaletsizlikleri sürdürecektir. Fakat şimdilik başka yol yoktur. Zira personel reformu gibi çok güç, fakat zorunlu bir davayı tutucu iktidarların gerçekleştirebilmesi asla mümkün değildir.

Hiç değilse zam, tatmin edici ölçülere ulaşmalıydı. «Elimizde çok para var» diyenler, bu vaatlerini de unutarak, önemsiz bir zamlarla yetinmektedirler.

CHP - TİP düellosu

CHP nin solda olmadığını ispatlamak amacıyla kasden başlatıldığı TİP - CHP düellosu, TİP' in de aynı sertlikle mukabelesi üzerine, kızışarak devam etmektedir. TİP'in, Amerika ile içiçe oima politikasını 1947'de CHP'nin başlattığı görüşünü CHP Genel Sekreteri Kemal Satır, CHP Eskişehir kongresinde çok ağır bir dille cevaplandırdı: «Bu vatandan tapusunda imzası olan insanların vatani satıyor şeklinde halk efkârına duyurulması en azından vatan sevgisi mefhumundan

Raybank yolsuzluğu

YÖN okuyucuları, milyonlarca lira kredi alıp sonra bunu ödemiyerek milyoner olma mekanizmasını iyi bilmektedirler. Bu yüzden bir kısım bankalar iflâs durumunda kalmakta, mevduat sahiplerinin paralarını, vergi mükelleflerinden topladığı paralarla, devlet ödemektedir.

Bu mekanizmanın son bir örneğini, AP Milletvekili Cihat Turgut, haftanın ortasında AP grubunda verdi: «Saz sanatkârı ve restoratör Ercüment Batanay, «yakın arkadaş»ı bayan Emine Güneş ile bir şirket kurmuşlardır. Görünüşe göre, şirket kuracak paraları da yoktur. Ödenmesi gerekli 125 bin lira sermaye, kredi yoluyla karşılanmıştır. Sonra Raybank, bu şirkete astronomik krediler açmıştır. Şirketin hâlen Raybank'a 4 milyon lira borcu vardır!»

Ayrıca, Alâattin ve Muammer Arpacıoğlu şirketine de 1 milyon 674 bin lira kredi açılmış ve bu para ödenmemiştir. Cihat Turgut, Raybank ile ilgili 161 yolsuzluk belgesi bulunduğunu açıklamıştır. Bu belgeler gizlenmemeli, kamu oyuna duyurulmalıdır.

uzak olmak demektir. Alın açık Lozanlardan gelen bir lideri, 1947 de vatani sattı diye ilan etmek, itham etmek vatana ihanetin ta kendisidir.»

TİP Genel Başkanı M. Ali Aybar da, aynı gün Kadıköy ilçe kongresinde, CHP yi sert bir dille suçlamaktaydı: «CHP yıllarca halka tepeden bakan ceberrut bir iktidar olarak Osmanlı tipi devletin mirasçısı şeklinde hareket etmiştir. Jandarması, tahsildarı, angaryaları ile CHP, halkın dışında ve karşısında bir iktidar olmuştur. Halk bu iktidardan kurtulma fırsatını, 1950'de buldu. Halkımız, bir daha o kabus yıllarına dönmek istemiyor.»

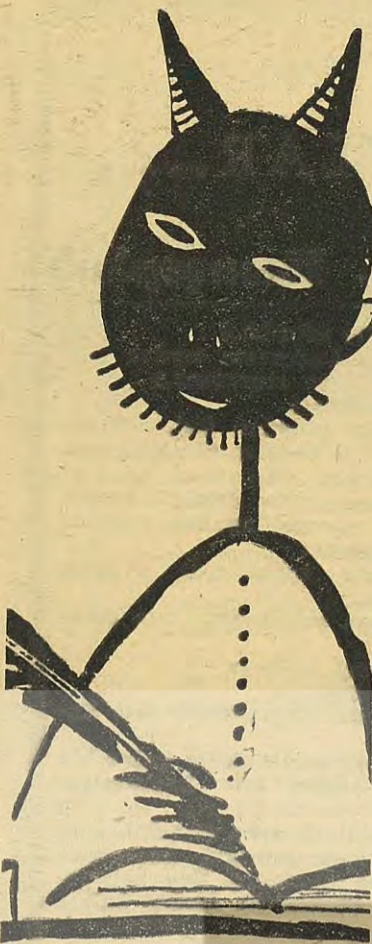
Böylece, çatışma gitgide sertleşmektedir. CHP, TİP'i umacı olarak göstererek, sağa şirin görünme çabasıdadır. TİP ise, CHP'ye karşı olduğunu iyice belli ederek AP tabanından oy koparacağı ümidindedir. Ne var ki bu gelişme, Tunçkanat'ın açıkladığı Amerikan planına tamamen uygundur. Planın ana amaçlarından biri solu parçalamak ve CHP yi sağa kaydırmaktır. Başta Büyükelçi Hart olmak üzere ABD yetkilileri bu amaçla, açıklanan raporda da yazıldığı üzere, CHP ye karşı tutumlarını değiştirmiş ve CHP ye şirin gözükmeye politikası izlemeye başlamışlardır. TİP - CHP çatışmasına herhalde en çok Amerikalılar ve onların yerli ihanet kolu sevinmektedir.

Yabancı sermayenin beşinci kolu

Türkiyede millî özel sanayi geliştirmek amacıyla kurulan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası da, tıpkı Atatürk'ün kurduğu Türkiye İş Bankası gibi, yabancı sermayenin beşinci kolu olarak çalışmaktadır. Bu banka, hissedarlarının arzusu hilâfına, Bursada kurulu SİFAŞ adlı naylon iplik fabrikasına yabancıları sokma çabası içindedir.

SİFAŞ, yüzde 90 hissesi yerli ellerde olan 18 milyon lira sermayeli bir şirkettir. Türkiye'nin naylon iplik ihtiyacının üçte birini karşılamaktadır. İki milyon dolar tutarında yeni makinelerle tevsil edilirse, ihtiyacın tamamını karşılayacak ve yılda 4,5 milyon dolar döviz tasarrufu sağlayacaktır.

Şirket, çok kârlı bir teşebbüstür. Kârı hâlen sermayesinin yüzde 80'ini bulmaktadır. Şirketin 18 milyon sermayesine karşılık, fabrikasının maliyeti 30 milyon liradır. Şirketin üç yıldan beri kuruluş avantajları dağıtılmayan kâr

ve avantajları hesaba katılrsa, varlığı 60 milyon liradır.

Bu çok kârlı şirket, Türkiye'nin naylon ipliği ihtiyacını tamamen karşılamak amacıyla tevsile gitmeye teşebbüs etmiştir. Bu iş için, 2 milyon dolar döviz gereklidir. Tabiiyle, bu işlerle görevli Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına başvurmuştur. Yabancıların sözcüsü gibi hareket eden bu banka, 2 milyon dolar döviz, yabancılara çıkar vermek şartıyla sağlayacağını bildirmiştir. Bankanın şartları şunlardır:

— SİFAŞ'ın sermayesi 18 milyon liradan 40 milyon liraya çıkarılacaktır. Artan sermayenin 4,2 milyon lirası, Dünya Bankasının özel sermaye avukatlığı yapan kolu Milletlerarası Finans Şirketi (IFC)'ye verilecektir. Sermayenin 2 milyon lirası da bir Alman şirketine ait olacaktır.

— IFC'nin 4,2 milyon liralık sermaye hissesinin 2 milyonu döviz olarak getirilecek, geri kalan 2,2 milyon, IFC'nin açacağı 867 bin dolarlık kredinin karşılığı sayılacaktır. Her türlü vergiden muaf olan bu kredi, yüzde 8,5 faizlidir ve on yılda ödenecektir. Kredinin astarı yüzünden pahalıdır. IFC, böyle avantajlı şartlarla SİFAŞ'a el atmak istemektedir. Ve Türk sanayisini koruması gereken Sınai Kalkınma Bankası, IFC'nin avukatlığını yapmaktadır.

Bu işte gerçekten çok tatlı kâr vardır. Bir defa IFC, 22 milyon lira sermaye artışı ile 82 milyon liraya çıkan bir varlığın yüzde 11'ine, yani 9 milyon lirasına, 4,2 milyon lira sermaye hissesi ile sahip olacaktır. Aslında getirdiği sermaye de 2 milyon liradır. Demek ki tatlı kârcılar, 2 milyon lirayla 9 milyon lira bir değere sahip olmaktadır. Üstelik, bu açık göz şirkete kâr, tesisin tevsiinin tamamlanacağı 1968 yılı sonundan itibaren değil, ortak olduğu 1966'dan itibaren ödenecektir. 2 milyon lirayla 9 milyona konmak isteyen açık göz şirketin yıllık kâr transferi 4 milyon lirayı bulacaktır. Yapılan hesaplara göre, 200 bin dolar sermayeye karşılık, şirketin son bulacağı tarihe kadar IFC, 44 milyon dolar kâr transfer edecektir! 200 bin dolara karşılık 44 milyon dolar kâr!

Hissedarlar, şirkete yabancı ortak alınmamasını, hiç değilse IFC kredisinin son bulacağı tarihte, yani on yıl sonra, IFC'nin hissesini Türklere satma zorunluğunun konulmasını istemişlerdir. Fa

ÇIFTE TEMİNAT VARKEN

İlhan Selçuk

Şimdi pek rahatlıkla ileri sürdüğümüz fikirler var: Milli bağımsızlık davasının sosyalistlerin öncülüğünde gerçekleşeceğini söylüyoruz; milliyetçilik düşüncesinin sosyalist yoldan iktisadi kalkınmanın şartlarına oturduğunu söylüyoruz; sosyalizmin az gelişmiş Türkiye'de milliyetçilik olduğunu söylüyoruz.

Oysa bir süre önce bu söylediklerimizi aynı rahatlıkla ve aydınlık gerekçeyle söyleyemiyorduk. Kanunların yasaklaması yüzünden değildi bu. Sosyalist düşüncenin Türkiye'de bu gerçekleri apaçık ortaya koyacak yetenekten yoksun olması yüzündendi.

Milliyetçilik faşistlerin elinde bayraktı. Sosyalistlerin içinden biri çıkıp da milliyetçiliği savunmak istedi mi faşist, şoven gibi ithamlar altında kalırdı.

O günler geride kalmıştır artık. Ve milliyetçilik bayrağı faşist cephede anlamsız bir bez parçası gibi sallanmaktadır; pek yakında yalnız sopası kalacaktır ellerinde...

Sosyalistler niçin bu konuda gecikmişlerdir? Niçin sosyalist eylemin milliyetçilik yörüngesine oturduğunu iktisadi gerekçesiyle açık açık ortaya koymakta zaman kaybetmişlerdir?

Demek ki Türk aydınının suçu var: Gereği kadar okumamak ve gereği kadar düşünmemek! Hele bu ikincisi birincisinden ağır suçtur.

İşçi Partisinin çevresindeki tartışmanın «düşünmek» için güzel bir fırsat gibi değerlendirilmesi gerektiğini yazmıştım geçen hafta... Ne yazık ki aynı sayıda bir takım suçlamaları okumak üzüntüsünü de duydum. Bu saçma sapan suçlamaları bir yana bırakmak gerekir artık. Suçlama kolaydır, ve düşünmek zordur. Hele sosyalizmi bir toplumda inşa etmek işinin ne denli zor olduğu insanlığın yeterli kadar tecrübesiyle ortaya çıkmıştır. Bu tecrübeleri iyice izleyip Türk toplumunun şartlarına göre bir çıkış yolu bulamazsak Amerikan kontrolü altındaki bir ülkede sosyalist hareketi harcarlar. Ve bu imkânı sosyalistler kendi elleriyle gerici güçlere bağışlamış olurlar.

Büyük tehlikeyi iyice görmek gerekir. Dünyanın çeşitli ülkelerinde fakir halkı kurtaracak, aydınlığa götürececek fikirler ortaya çıktı mı toplumun geri kuvvetleri hem yabancı kapitalistlerle işbirliğinde hem de silâhli kuvvetlerle anlaşarak harekete geçiyorlar. Amerika bu davranışta korkunç bir destek oluyor. Anayasa babayasa dinliyen yoktur o zaman... Hukuk, yasa, hak, kanun gibi şeyler çıkarı tehlikeye giren komprador için lâfı güzâftır. Memleketini satan insanın kitapları hukuk ilkesine saygı duyacağını ummak aptallıktır. Asyada, Afrika'da, Güney Amerika'da olan bitenlerin özeti budur.

Ama Türkiye'nin çoğu ülkelerden ayrı bir talibi de var. Atatürk devrimlerinin yarattığı sonuçlar, elle tutulur biçimde bazı gerçekler ortaya koyuyor. Türkiye'de sosyalist amaca yönelmiş aydınların bu gerçeği görmezden gelmeleri affedilemez. Bu gerçek de şudur:

Türkiye'de devrimci kuvvetler veya sağlam kuvvetler dediğimiz güçler ileriye dönük hareketlerin destekleyicisidirler.

Şimdi Türkiye'de bir sosyalist eylemin elbette Anayasa ve kanun çerçevesinde yürümesi gerekir. Ve zaten böylece yürümektedir hareket. 27 Mayıs Anayasası ilericilere hukuk teminatı sağlamıştır.

Kâğıt üstündeki bu hukuk teminatını, toplum içindeki kuvvetlerin teminatıyla perçinlemek imkânı ise Türk sosyalistinin yukarıda sözünü ettiğimiz avantajı oluyor.

Daha açık deyişle Türk sosyalisti sosyalist düşünceden hiç sapsmadan hem kanun desteğine ve hem de sağlam güçlerin desteğine sahip olmak imkânına kavuşmuştur.

Ama bazı sosyalistlerimiz sanki inadına Türkiye'nin sağlam kuvvetlerinin sosyalist gelişmedeki rolünü inkâr ediyorlar; ve bu güçleri karşılarında görüyorlar.

Hem Anayasanın ve kanunların içinde, hem de devrimci güçlerin paralelinde bulunmak bugün Türkiye'de sosyalist düşünceye uygun çer. Sosyalizm milliyetçilik temeline nasıl oturuyorsa işte öylece uygundur; sosyalizm milli bağımsızlık ilkesine nasıl oturuyorsa işte öylece uygundur.

kat yabancıların beşinci kolu gibi çalışan teşekkül, bu teklifleri reddetmiştir.

Çok kârlı bir teşebbüsün, soygun şartları ile yabancılara peşkes çekildiği âşikârdır. Maliye Bakanlığı, bu açık soyguna karşı çıkmalı ve gerekli dövizin kendi kaynaklarımızdan sağlanmasını gerçekleştirmelidir. Hiç değilse, muhalefet, yabancı sermayenin fayda ve sakıncaları konusunda teorik tartışmalar yapmak yerine, bu açık yabancı sermaye soygununu ele almalı ve mücadelesini yapmalıdır.

İş adamlığı!

Türk iş adamlarının ithalât ve ihracat konusundaki büyük dehası malûmdur. Türk ticaret hayatına her yayınlanışında bir canlılık getiren kotaların 17 ncisi geçen haftanın başında Pazartesi

günü Resmi Gazetede yayınlandı. Resmi Gazete bildiği gibi bir devlet gazetesidir ve yayınlandığı ana kadar son derece gizli tutulur.

Ne var ki, kotanın yayınlandığı Resnç gazetinin çıktığı günün ertesinde, 5 Temmuz tarihli Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan ufak bir ilân, Türk ticarî dehasının nelere muktedir olduğunu gösterdi. Bu ilâna göre, devletin binbir gizlilik içinde hazırladığı kota, yayınlandığı gün Almanya ile ticarî işler yapacakların hizmetine amade olarak Almancaya tercüme edilmiş ve bastırılmıştı. Feza çağında bu sürâte, hele bir tercüme bürosunun 47 büyük sayfalık, adeta bir kocaman cildi tercüme etmesine ve aynı hızla bastırıp satışa çıkarmasına her halde şaşmamak gerekcektir!

Yaz eğlencesi

ANKARADAN NOTLAR...

M. Hasırşapkalı

der, oradan denize atıldık.»

İnönü, Meclis Başkanına sordu:

«— Yüzme biliyor musunuz?..»

«— E\az bilirim..»

Masanın öbür ucundan biri, Meclis Başkanının vaktiyle Boğazi geçtiğini söyleyince, İnönü devam etti:

«— Sen şampiyonsun demek! Demek senin Meclisteki çalışmın buradan geliyor.»

İnönü'ye sordular:

«— Yüzmeden başka spor yaptınız mı?»

«— Ben topçu subayıyım, ata bine- rim..»

«— Kaç yaşına kadar?»

«— 1946 ya kadar..»

Suphi Karaman dayanamadı söze ka- rıştı:

«— Demek çok partili devre kadar bin mişsiniz. Ondan sonra atı kaptırmışsınız..»

Yemek, saat 21 de sona erecekti. İnönü, «Cumhurbaşkanı yemeğin başlangıcı- nı da bitişini de sınırlamış. Ben kalkıyo- rum» dedi. O kalkınca da herkes kalktı, masa boşaldı.

TEMEL ATMA TÖRENLERİ.

Ankara'da, Demirel'in meraklı olduğu temel atma törenleri günün konusu oldu. CHP Aydın Milletvekili Kemal Yılmaz bu temel atma törenleri dolayısıyla verilen ziyafetlerde ne kadar para harcadığını sordu.

Temel atma konusu İnönü'nün Baş- bakanlık ettiği 1963 yılında, plânın uyu- lamaya geçiş yılında da söz konusu olmuş tu. Turhan Feyzioğlu bu görüşün savun- culuğunu yapıyordu. Bazı plâncılar da «temel atmalara başlansa iyi olur» diyor- du. İnönü, herkesi dinledi dinledi şöyle dedi:

«Ben dışarıdan yardım alarak, bu yar- dımları temel atma ziyafetlerinde sarfe- demem. Bu ziyafetler yerine, kaç okul ya- pılabilir, ona bakın. Yardım edenler böy- le temel atmaları teşvik ederler. Yapın derler. Fakat, tekrar karşularına gittiğiniz de şartları başka olur.»

1950—1960 yılları arasında on yılda to- pu topu bin proje uygulanmıştır. Plânlı devreye geçildikten sonra, her yıl 4000 projenin uygulanması gerekmektedir. De- mirel ise ne yapmıştır?

Plâncılar, dördüncü koalasyon zama- nında Demirel Başbakan Yardımcısı iken İnönü'ye söylediklerini tekrarlamışlar ve «temel atmalara başlasanız» demişlerdir. Ancak, Demirel hiç orah olmamış, akla yakın gelen bir tahmine göre, Başbakan olmayı beklemiştir. İşte-geciken temel at- maların sebebi bu olabileceği gibi, arka arkaya atılan temellerin altında yatan da budur..

EN İYİ DİKTATÖR:

Haftanın fıkralarına İnönü ile devam ettiğimiz göre, bu hafta dilediğimiz bir başkasını da ekleyip İnönü'yü bitirelim:

Yıl 1945, İnönü çok partili ve demok- ratik düzene geçmeye karar vermiş. Fak- kat, partinin ve hükümetin ileri gelenle- rinden bazıları «İnönü, diktatörlüğü bir- rakmak istiyormuş, biz de kendimize baş- ka bir diktatör buluruz» diye gece toplan- tıları yapmaya başlamışlar.

İnönü duymuş bunu ve haber gön- dermiş:

«Şaşarım akıllarına.. Benden iyi dik- tatör bulamazlar. Ben diktatörlüğü yık- mak istiyorum..»

başkası toprağa zilyed olmuş- tur. Bu maddeye göre, mül- kiyet hakları ellerinden alı- nabilecektir.

Öte yandan kanunun 33. maddesine karşıyız. 33. mad- de, devlet arazisini, yağma ettirecek niteliktedir. 1964 ka- yıtlarına göre, yurdumuzda 8 milyon dönüm devlet arazi- si vardır ve bu arazi özel ki- şilerin zilyedliğindedir.

Biz, 33. maddeye bir sınır konmasını ve kim olursa ol- sun, zilyed bulunduğu arazi- nin bir kısmından fazlasını mülkiyetine geçirmemesinin sağlanmasını istedik. Bu ka- bul edilmedi. Maddeye göre, bir şahıs sınırsız şekilde, a- raziye mülkiyetine geçirebile- cektir. 8 milyon dönüm ara- ziyi, böylece devlet özel şahıslara devredecektir. Biz bu usulü Anayasaya aykırı gör- mekteyiz. Zira Anayasamız, topraksız ya da yeteri kadar toprağı olmayan çiftçiyi top- rak sahibi etme görevini dev- lete yüklemiştir. Şimdi bu topraklar, bir kurumsuz, özel şahıslara devredilecek, son- ra rayiç bedelle satın alın- rak topraksızlara dağıtılac- tır. Devletin mali kaynak ları bunu gerçekleştirmeye

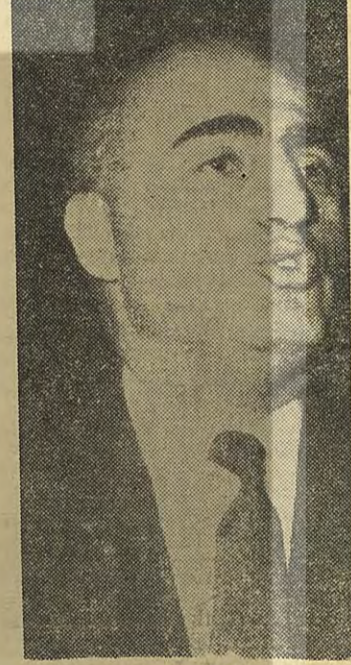
tiştirenler aleyhine işleyeceği aşikardır.

Sarıbrahimoğlu, bu tehli- keyi şu sözlerle belirtti: «Gö- rülmektedir ki, üreticinin çı- karının karşısında olmak du- rumunda bulunan tüccar ve sanayicinin hâkim ve ekse- riyette bulunduğu bir kurulu şa ziraî mahsullerin taban fi yatının tesbiti, müdahale a- hımlarının tanzimi ve mahsu- lün ekim alanlarının ve mik- tarının koordine edilmesi gö- revi verilmektedir. Bu, bir sek- törün diğer bir sektöre hâki- miyetini, devlet eliyle ve dev- let kuvvetiyle tesis ve temin etmek demektir.»

Anlaşıyor ki politikacıla- rımız, çok yüksek plânlarda- ki sorunlarla uğraşırken, mut- lu azınlığın çıkarlarını koru- ma politikası sessizce yü- rümektedir.

Sahil yağmacılığı

YÖN'ün ısrarla ortaya attı- ğı sahillerimizin yağması me- selesi, gittikçe güç kazanı- yor. CHP Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu, ge- ride bıraktığımız haftanın sonunda, bir basın toplantısı yaparak, sahil yağmasının tehlikelerini açıkladı: «Sahil lerimiz, bazı açığöçler tara- fından yağma edilmektedir. Turizm kazancının artması üzerine, yağma tedirgin edi- ci bir hal almıştır.. Sahilleri mizin kamping yapılması i- çin resmi ve özel şirketlere verilmesi yanlış. En güzel ve turistik bölgelerimiz Milli Savunma Bakanlığı ile Or- man İdaresine verilmiştir.. Fe- nerbağçe sahil buna örnektir.. Dünyanın hiçbir yerinde, turistik kıyılar şirketlere ve- rilmesi değildir. İstanbul ve Erdek'te denize girecek açık bölge kalmamıştır. Kıyıları- mız, yerli - yabancı şirketler tarafından yağma edilmiştir.. Vatandaş, deniz havası almak istese, sahil bulamıyor. Sahil bulmayı bırakalım, gerekli tedbirler alınmazsa, birkaç yıl sonra denizi görmemiz da- hi mümkün olmayacaktır.. 5- 10 yıl sonra tapusuz sahili- miz kalmıyacaktır. Halbuki Anayasamızın 36. maddesi mülkiyet hakkının kamu za- rarına kullanılmasını yasak- lamıştır.»

Ahmet Yıldız

«Yetim hakkı yeniyor.»

yetmeyeceği için, toprak re- formu yapmak imkânı da kal- mıyacaktır. İki tanık ya da bilirkişi ile devletin toprakla- rı yağma edilecektir.

Kanunun bir de geçici ü- çüncü maddesi vardır. Buna göre, daha önce açılan davâ larda vergi kaydı bulunmadı- ğı için zilyedin mülkiyetine geçirilemeyen ve Hazineye mal edilen topraklar da 33. maddeye göre, zilyed adına tapuya tescil edilecektir. Ha- zine mülkiyetinden çıkmış mallar ise, bu hükme tâbi olmayacaktır. Şimdi düşünö- nüz, zilyedliğin olmadığına mahkemece karar verilmiştir. Ama bugün yasama organla- rı, yargı organlarının verdik- leri kararı, kanun yoluyla ip- tal etmektedir. Bu da Anaya- saya aykırıdır ve tamamen karşısında olduğumuz bir hu- sustur. Böylece Hazineye in- tikal etmiş topraklar özel şahıslara peşkeş çekilirken ve Hazinesinden ne koparsak kâr- dir zihniyetiyle hareket edi- lirken, büyük toprak sahipl- erine intikal eden topraklar kalacaktır.»

Tapulama Kanunu dolabı- nın yanı sıra, Kemal Sarıib- rahimoğlu da tarım ürünü fi yatlarının üretici aleyhine tesbitine zemin hazırlayacak bazı hazırlıkları basın toplan- tısında açıkladı. Buna göre, üretici bölgelerde destekleme alımı ve taban fiyatlarının tes- biti için «millî komite»ler ku- rulacaktır. Ne var ki bu ko- mitede, Ticaret Odaları, Sa- nayi Odaları ve Ticaret Bor- salarının üç temsilcisine kar- şılık, Ziraat Odalarının bir temsilcisi vardır. Bu durumda komitenin tarım ürünleri ye-

Bu konuda bir de kanun teklifi hazırladığını bildiren Kemal Sarıbrahimoğlu, Baş- bakan, Maliye, Turizm ve Ta- nıtma, İçişleri Bakanları ta- rafından cevaplandırılması is- teği ile bir soru önergesi ver- miştir. Önergede Bakanlara şu sorular yöneltilmektedir:

1 — Türkiye'nin deniz, göl ve nehir kıyıları miktarı ne- dir? Her bir deniz göl ve ne- hirin kıyı uzunluğu ayrı ayrı gösterilmek suretiyle belirt- mesi.

2 — Bu sahillerin, il, ilçe ve köy toplulukları tarafın- dan işgal edilmekte olan kı- sımının miktarı ile, liman ve sair askerî ve mülki tesis- ler tarafından işgal edilen kı- sımının uzunluğu nedir? Bu toplulukların ve tesisle- rin bina yol vesair tesislerle tarihi eserlerinin işgal etmek- te olduğu sahalar dışında ka- lan kısımların miktarı ne- dir?

3 — Deniz, göl ve nehir kı- yılarındaki sahalarda, tapu- lu ile tapusuz arazi miktarı ile hazineye, evkafa ve şahıs lara ait arazi ve arsa mikta- rı nedir?

4 — Deniz, göl ve nehir kı- yılarındaki arsa ve araziler- den Belediye ve özel idarele-

Fakir çiftçiler aleyhine tertipler

Tapulama Kanunu, veto edilmesine, Anayasa Mahke- mesine usul bakımından ip- tal edilmesine ve sağcı bir A- fâlet Bakanına (Sedat Çumra- lı) sakıncaları ısrarla ortaya konmasına rağmen, eskisin- den farksız şekilde kanunlaş- mıştır. Mütegalibeye yağma imkânı veren ve muhtemel bir toprak reformunu sabote eden bu kanun ile, yalnızca Milli Birlik Grubu ilgilenmek- tedir. Geride bıraktığımız haf- tanın sonunda, bu ağa kanu- nunu Anayasa Mahkemesine götürən Milli Birlik Grubu a- dına bir basın toplantısı ya- pan Ahmet Yıldız, Meclisle-

rin ve basının ilgilenmediği bazı korkunç gerçekleri dile getirmiştir. Tabii Senatör Yıl- dız'ın sözleri özetle şöyledir: «Politikacılarımızın önemli bir kısmı, maalesef özel çı- kar sahiplerinin ipoteği al- tındadır. Bu sebeple, bu ka- nunun çıkarılması için canla başla çalışmışlardır.. Bu ka- nunu çıkararak, mülkiyet hakkına saygı gösterilmesi ge- rektiğinden söz ederler. Bu zihniyete göre, zenginin mül- kiyet hakkı korunmalı, ama nasibini alamıyana mülkiyet hakkı tanınmamalıdır. Biz i- se, mülkiyet hakkından nasi- bini alamamış yoksulu da mülk sahibi etmek istiyoruz.

Yeni tapulama kanununun altında büyük bir yağma var

dır..

Tapulama Kanununun 32. maddesinin iptalini istiyor- uz. Çünkü bu madde, yetim hakkını zengine verecek niteliktedir. Bu maddeye gö- re, tapulu bir araziye, kayıt sahibinden ya da mirasçıla- rından başkası zilyed bulunu yorsa, zilyed olan o şahıs, a- raziye kayıt sahibinden ya da mirasçılarının gayri resmi surette temellük ettiğini bilir kişi veya tanık sözüyle ispat ederse, arazi kendisine geçe- cektir. Bu düpedüz yetimin hakkını elinden almak ve zengine vermek demektir. Dü- şününüz ki, arazinin sahibi ölmüş, yetimleri küçük olduk- ları için ya da başka bir se- beple araziye işletmemiştir,

Başba- Elçisi il- sil izlen- rak, Tu- nu açık- dinceye- deyiz». ti ki, «- ri, basi- ve Hük- müraca- belgeler- dirmişle- menliği- kaşa et- nin iç- ristiği- Türkiye- yük ha- sırlık- tandır»

Ame- nuştukt- yapan- Hürriyet- bul etti- haftanı- günü l- zerine- açıklan- ren Hi- esas iti- elçisine- lanlam- manşet- Elçiliği- zırlanı- belgesi- lerine- Sanki- zışma- mak zc- tün Cl- elçi ha- ce Ne- tondak- Büyüke- den b- çıkılam- en kes- Büyüke- dar ink- ru den- ği topl- gelmek- na rağ- Hürriy- raporu- kan Bı- yınlam- manlar- incelen- Tunçk- Dickso- ğinde- karşıla- belgesi- sonucu- şüphel- iki rağ- nat'ı s- şıyordu

re ait sahalarda miktarı nedir? Özellikle İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin, Iskenderun, Samsun, Trabzon gibi sahil şehirlerinin Belediyelerine ait kıyı arsa ve arazileri teker teker ve toplam olarak nedir? 1955 yılından bu yana bu şehirlerde ve alelumum bütün kıyılarda Hazine, Belediye ve Özel İdarelerce elden çıkarılan ve özel mülkiyete geçirilen arsa ve arazi miktarı nedir?

5 — 1955 ten bu yana mülki ve askeri makam ve müesseselerle, iktisadi devlet teşekkülleri tarafından kurulan kampinglerin adedi nedir? Bu gibi kampingler kurulmasına Devlet Plânlama Teşkilatı cevaz vermiş midir?

6 — Bugüne kadar devam edegelen tutum, sahillerin haklı haksız işgallerini ve bazı açık gözlerin geniş sahaları iktisaplarını mümkün kılmaktadır.

Turist akını ve turizm kazancı ihtimallerinin belirmesi üzerine bu yağma daha da belirli ve tedirgin edici bir hal almıştır.

7 — Bu bozuk düzene son vermek, deniz, kum, su ve hava nimetlerinden zengin fakir bilcümle vatandaşların rahatlıkla ve parasız, yerine göre pek cüz'î masraflarla faydalanmasını mümkün kılmak için ne gibi tedbirler alınmaktadır?

8 — Bugünkü tutum devam ettiği takdirde yerli ve dış turizm faaliyetlerinin olumlu şekilde gelişeceğine inanmaktasınız?

Class II Property

Sağlık Bakanlığı eski Donatım Genel Müdürü Nahit Arda, Atatürk Sanatoryumu Baştabibi Dr. Bozyakalı'nın Amerikan dergisinde Amerikan eskilerini öven sözleri üzerine şu bilgiyi verdi:

«Yazıda belirtildiği gibi, bu zat, (AID beni Incirlik Hava üssüne gönderdi. Orada depolar açıldı. Bana Class II mazeresi gösterilerek seçiniz dendi) diyor. Bundan sonrası ben anlatayım:

Alınan malzeme ve teçhizat için derhal ayniyat hazırlandı. Bu ayniyatlarda aldığım malzemeler belirtiliyor ve karşı hizarlarında kaç dolar olduğu yazılı bulunuyordu. Bu ayniyatı imza ederek malı teslim aldım. Bunlardan 84 tonunu kilos 6 kuruştan hurda olarak devrettiğim (Makine ve Kimya Endüstrisi tur. Oysaki, duruyor Kurumuna) kayıtlarda mevcuttur. Oysa ki, bunların Incirlik'ten Ankaraya taşınması, kiloda 25 kuruşa mal olmuştur. Sonra AID, bu ayniyatları Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğüne götürerek ayniyat karşılığı dolar tutarını Türk parasını kenar hesabına geçirttiği ve bu paradan Türkiye'de Amerikan personeline aylık ücretlerini verdiği, yatırım yapan bazı Amerikan firmalarına bu parayla kredi sağladığı, bu para ile bazı kimselere ücret vererek borazan gibi öttürdüğü, buna benzer yollarla sağlanan paralarla Amerikanın Türkiye'de baskı yapabildiği her taşın altına girildiği.. sizin de bildiğiniz şeyler..

AID dergisinin cesaret, teşebbüs, aralıksız çaba dediği bu eskiler satışına ait bir örnek vermek isterim:

1 — 16 adet elektrokardiyograf. Beherinin iktisap maliyeti 250 dolar

2 — Bu köhne malın bulunduğu yerde teslim kayı ile, ambalaj masrafı hariç, bize satış fiyatı 37,5 dolar.

3 — İşe yaramaz durumda bulunan bu 16 adet elektrokardiyograf. Sağlık Bakanlığında teşkil edilen bir uzmanlar heyeti tarafından hiç kullanılmadan iskar tava çıkarılmıştır.

4 — Maliye Bakanlığınca, bu tıbbî teçhizat için, AID'mın bankadaki hesabına 5400 Türk lirası yatırılmıştır.

5 — Köhne makineler, kilos 6 kuruştan MKEK'na devredilmiştir. Bu bir kalem köhne mal 110 kilo gelmiş ve Hazineye böylelikle 6 lira 60 kuruş girmiştir. Hazine ise buna karşılık 5400 lira ödemiştir.»

Universite gençliğinin sorunları

Bir basın toplantısı düzenleyen TMTF İkinci Başkanı Cavit Savcı, üniversite gençliğinin sorunları hakkında şu bilgiyi verdi:

«İstanbul Üniversitesinde bu yıl mevcut öğrenci sayısı 30.946'dır. Yapılan anket ve araştırma sonucunda bu öğrencilerin % 9,27 sinin ruhi sarsıntı geçirdiği ve % 1,54 ünün de (477 kişi) tüberkülozlu olduğu tesbit edilmiştir.

Yine mevcut öğrencilerin % 18,5 inin aylık geliri 50-200 T.L., % 46,9 unun ise aylık geliri 200-300 T.L. arasındadır. Bu duruma göre İstanbul Üniversitesinde okuyan öğrencilerin % 65,5 i çok zor ve kötü şartlar altında öğrenimlerini sürdürmeye çalışmaktadır. Buna karşılık üniversiteye yeni girmiş öğrencilerin ancak % 2,23 ü eski öğrencilerin de % 8,4 bursludur. Kaldı ki alınan kredi ve burs miktarı da ancak ayda 250 T.L. kadardır.

Yine bu öğrencilerin % 81,5 inin babaları memur, köylü, işçi, esnaf emekli veya işsizdir. (% 26 memur, % 10,5 işçi) Ebeveynlerinin % 42,82 sinin aylık geliri 500 T.L. dan az ve % 65'i köy ve kasabalarda oturmaktadır.

% 66,4 ü taşradan gelmiş olup akraba yanında, resmi, özel veya bölgesel yurtlarda, pansiyon, otel, kiralık oda ve ya dairelerde barınmaktadır.

Bütün bu kötü şartlar doğal olarak normal sürede başarı oranını % 13,26 seviyesinde tutmaktadır.

Bunlara karşılık Millî Eğitim Bakanlığınca Milli Kredi ve Yurtlar Kurulu'nun bütün Türkiye'de en fazla 7.000 öğrenciye kredi verebilmekte ve 90.000'e yakın yüksek öğrenim öğrencisinden en fazla 9.500 ünü barındırabilmektedir.

Mevcut yurtlarda da öğrenimciler birçok imkânsızlıklar içinde bulunmaktadırlar.

Oysa Kredi ve Yurtlar Kurumunun hazırladığı son derece pahalı ve gösterişli broşürler tamamen gerçeklerin dışında ve üstünde kalmaktadır.

İstanbul Üniversitesinde yapılan bu araştırmaya dair sonuçları aslında bütün Türkiye'deki yüksek öğrenim şartlarının tipik bir örneğini teşkil eder.

Yüksek öğrenim gençliğinin sorunlarını çözmek üzere kısa sürede alınacak tedbirler:

1. Büyük çapta yurt yapımına gidilmelidir.

2. Kredi ve burs miktarları mutlaka artırılmalıdır.

3. Yine büyük çapta ve öğrencilerin geceleri de çalışabilecekleri kütüphaneler açılmalıdır.

4. Büyük ölçüde öğrenci lokantaları veya aşevleri açılmalıdır.

5. Mevcut yurtlar her bakımdan her an kontrol edilmeli ve bakımlı hale getirilmelidir.

6. Özellikle üniversite civarındaki açık ve lokantaların belediyelerce sıkı bir şekilde kontrolü yapılmalıdır.»

Devlet eliyle sigorta ticareti

YÖN'ün geçen yıl ele aldığı, devlet kurumlarının boş yere sigorta şirketlerini zengin eden tu-

POLİTİKA VE ÖTESİ

Rüya değil bu, Aynile vâki...

Kimi üçlü, kimi tüm «Bakanlar Kurulu Kararı» ile işlerinden uzaklaştırılan Genel Müdürlerden bazıları ile bir yerde bulundum. Her biri, kendine göre, olaylara bir biçim vermeye çalışıyordu. Kimi, «mazi hayalde kalan bir hoş sedâ imiş...», kimi de «geçmiş zaman olur ki, hayâli cihan değer...» gibilerden anılarını anlatıyordu.

Bunlardan biri, iktidarda bulunanlardan birini kastederek dedi ki:

«— Ben genel müdürken o, bir yabancı firmanın temsilcisi idi. Bana geldi. Bir iş söyledi. Eğer o işi yaparsam, 70 bin dolar rüşvet teklif etti. Parayı istediğim dış bankada, istediğim hesaba yatıracağına bildirdi. Böylelerine memleket teslim edilir mi? Derhal odandan kovdum.»

«— Sen onu, o zaman kovmuşsun, o da seni, şimdi kovuyor. Ödemişsiniz» dedim. Gülmüştük.

O zaman üzerinde, bugünkü ciddiyetle durmamış bile. Hattâ, kendisine nasıl rüşvet teklif ederler diye hiddete dahi kapılmamış. Emekli bir subayın «Kanal bozununu» anlatması gibi anlatıyor. Sürecekin askeri, kırdıra-caksın:

«— Bu bir keşif hareketi idi» diyeceksin. Bir daha, bir daha, sürecekin ve hep adı «keşif» olacak. Ama bu arada, kanal gitmiş, bütün güneyimiz gitmiş, daha sonra imparatorluk yıkılmış, ne çıkar!

Bu da şimdi, elden her şey gittikten sonra, «devlet bunlara teslim edilir mi» diye soruyor. Teslim edilir mi de söz mü? Atı alan Üsküdarı çoktan geçmiş...

Tunçkanat'ın açıkladığı belgelere şaşıyorlar. Şaşılacak hiç bir yanını görmüyorum. Bu belgeler verilen raporların binlercesinden bir tanesi. Hele Osmanlı'ya doğru gerisin geri giderseniz, yüzbinlerden bir tanesi. Aylardır Avukat Erol Uluben bunların örneklerini yayınlıyor duruyor. Ulusal onur ve gururunu yitirenlerin bunlar karşısında kıllarının kpradığı yok.

Tunçkanat'ın ki, o da bir kaç gün sonra, biraz yankı verdi. Yankısı da:

«— Ya böyle şeyler de olur muymuş?» oldu.

Bre, iki gözümün nuru, «olurmuş» dediklerin gerçekleştirildi de, şimdi yenilerine bakıyorlar. Sen bu arada döğüne dur.

Mr. Berthelot, (kim olduğunu bilmiyorum ama, Türkiye üzerinde belli ki bizden çok söz sahibi) diyor ki:

«— Mustafa Kemal ve kuvvetleri, rüşvet vermekle veya başka bir yoldan ortadan kaldırılabilir.»

Adam bakıyor ki, Mustafa Kemal'i dene-yen yollarla ortadan kaldırmaya imkân yok, ne de olsa bir Osmanlı generali, bir de rüşvet-i sinayahım, diyor. Adam, kendi işine bakar,

tumunu, TIP milletvekili Adil Kurte'l bir soru önergesi ile Meclise getirdi:

«İktisadi Devlet Teşekkülleri sigorta işlerini hangi sigorta şirketlerine yaptırılmaktadır? Bu Teşekküller sigorta işlerini Devlet sermayesi ile kurulmuş kurumlara yaptırırken dışarıdan acentalar aracı olarak kullanmakta mıdır? 1950—1966 yılları arasında acentalar aracılığı ile yaptırılan sigortalarda acentalara ne kadar acenta hissesi ödenmiştir?

2 — İktisadi Devlet Teşekkülleri 1950—1966 yılları arasında ne miktar sigorta primi ödenmişlerdir? Ödenen primlerin ne kadar sermayesi devlet tarafından verilen kurumlara, ne kadar özel sigorta şirketlerine ödenmiştir? Bu yıllar içerisinde ödenen primlere karşılık ne kadar tazminat alınmıştır? Memleket dışına satılan riskler sebebiyle yurt dışına çıkarılan döviz tutarı ne kadardır?

3 — 1950—1966 yılları arasında ayrılan iç sigorta fonu ne kadardır? Bu yıllar içerisinde gerçekleşen risk tutarı ne kadardır? İktisadi Devlet Teşekküllerinin, sigorta işlerini, iç sigorta fonu ayırmak suretiyle yürütme-leri düşünülmekte midir?»

rüşveti de düşünür, öldürmeyi de.

Bu yaz, tatili İzmit Körfezinde geçiriyorum. Ne kadar emekli deniz subayı varsa, kıyıya bir köşk oturmuş. Elindeki, avucundakini buraya yatırmış. Amerikalıya kiraya veriyor. Fakat, Amerikalı günün birinde tutmuş, kendine bir site kurmuş. Köşkler bomboş. Emekli subay kızıyor.

«— Vay namussuz Amerikalı...»

«— Niye?»

«— Bunları bize yaptırdı, şimdi de oturuyor.»

Hem de emekli deniz Albayı, öğünürken, Turgut Reislerin, Barbaros'ların torunu, Amerikalı kiracılıktan çıkınca, namussuz! Mustafa Kemal rüşvetlerin altından kalkarak vatan kurtarmış, Haydar Tunçkanat kelle koltuktakı belge açıklamış, Erol Uluben yazıp çiziyormuş. Albay kiracıya bakıyor. Amerikalı kiracılıktan kurtuldu diye kızıyor, körfezin dört yanını sarmış, limanlara gemilerini çekmiş, Karamürselde dümen çeviriyor, aldığını yok. Yaptırıldığı köşkü kiralayan «Namussuz Amerikalı» o kadarına kızıyor.

Atatürk milliyetçiliğini alfabeden başlayarak öğreteceğiz. Lâtin harfleri için «Halk Mektepleri» açılmıştı ya, akşamları ne kadar adam varsa toplayacaksınız, işte bu (m), bu (i), bunun ikisi de (l), bu da şapkalı (i), oldu mu sana (millî), bunu iyice belle, diyeceksiniz. Sonra ardındaki o (yetçilik) yok mu, onu anlatacaksınız. Bu bir kaç derste olmaz, bir kaç sene devam edecek. Lâtin harflerinin gönül rızası ile tutmadığı gibi, bunun da gönül rızası ile tutacağını sanmıyorum. Tutacak ama, çok gönül kıracağız.

Şu memleketin yönetimine Türk'ten gayri karışmasını diyoruz. Amerikalı giderse, biz ne olacağız. diye ağlamaklı kesiliyorlar. Bir de lâf bellemişler, Ruslar gelir. Amerikalı'yı kim getirmişse, Rusları onlar getirir. Rus mallarını, biraz tütün, biraz fındık karşılığı Anadolu pazarlarında satan kimler, biraz ciddileşip bakınlar.

Hikâyedeki gibi, kırk harami geçtikten, sonuncusu da pistliğini çakşıra sildikten sonra, bunlar kızacaklar ama, yitirilen neler olacak, neler...

Bizim şu gökbörülli, papaklı ırkçılar var ya, «Tanrı Türkü korusun» sloganını gine sokaklarda gezdirir oldular diye kızıldım. Artık kızmıyorum. Gerçekten şu Anadolu Türkünü, Tanrıdan başka kimsenin koruyamayacağı bir kılığa sokmuşuz da, bir onlar görmüşler, onun için söyler çakşurların :

«— Uyan, ey şir-i jıyan uyan bu hab-i gafletten...»

Mehmed Kemal

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

Başarı ile kullanılır!

BASMEZLE GRİP

GRİPİN

KİMLER GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

ACI VE EĞLENCELİ YÖNLERİ İLE VIETNAM SAVAŞI

Vietnam Harbinin Türk basınında şimdiye kadar üzerinde durulmamış birçok yönleri var. Aşağıdaki yazıda, bu bir kısmı eğlenceli, bir kısmı acı olan Vietnam olaylarını dile getirdik. Yazın sıcak günlerinde, bir nefeste kolayca okunacak, yüzde yüz gerçeğin ifadesi olan Vietnam hikâyelerinin sık sık yayınlamak kararındayız. Aşağıdaki yazı, dünyanın en önde gelen röportaj ustalarından Wilfred G. Burchett'in «İkinci Vietnam Mukavemeti 1965» adlı kitabına ve Robert Guillain'in Vietnam yazılarına dayanarak hazırlanmıştır.

YÖN

Bir milliyetçi anlatıyor:

«Maymunların en büyüklerini, 15-20 kilo olanlarını seçiyoruz. Onlara gömlek, pantolon giydireyoruz. Sonra maymunları, makyajla, Saygon'daki kodamanların karikatürleri haline getiriyoruz. O zamanlar Başkan Diem ile Amerikalı kumandan Harkins'in karikatürleri revaçtaydı. Maymunların sırtlarındaki gömleklere başka karikatürler de çiziyorduk. Ayaklarına da bez üstüne yazılı sloganlar bağlayarak, maymunları gizlice Saygon'a ve öteki büyük şehirlere sokuyorduk. Sabah, herkes işe giderken, en işlek yerde maymunları salıyorduk. Başlangıçta maymunlar, biraz durumu yadırtıyorlardı, sonra ellerini kollarını sallamaya, sloganları göstermeye koyuluyorlardı. Halktan kahkahalar yükseliyordu. Polis ne yapacağını bilemiyordu. Ateş etse Başkan Diem'e, ya da Amerikan kumandanına ateş açmış olacaktı. Ayrıca maymuna ateş etmekle gülünç duruma düşeceklerdi. Polisler, şaşkın maymunları yakalayıp, sloganları almak için koşuştuktan başka çare bulamazlar. Maymunlar kaçır, polisler kovalar, halk manzaraya kahkahalarla gülerdi. Bu, çok iyi propaganda biçimiydi...»

Bazan maymunların yerine köpekleri kullanırdık, fakat köpekleri yakalamak daha kolaydır. Başka bir propaganda biçimi, palmiye gövdesinden ufak gemiler yapmak, gemilerin direğini karikatürler ve sloganlarla doldurmaktır. Sonra yüzlerce gemi nehre salınır. Şehrin merkezinde gemileri yakalamak için polis deli olur, koşuşturur. Halka da gifte bir eğlence fırsatı çıkar.

MADAM NU'NUN AŞIĞI

Amerikan Dışişleri Bakanlığı, bir askerî darbeyi yanaydı ve yeni Büyükelçi Cabot Lodge, bu darbeyi tertiplemek için gönderilmişti... Saygon'da Cabot Lodge'un «adamları», General Minh ile General Don idi. General Don, güzel ve doymak bilmez Madam Nu'nun aşığı ve iki ufak çocuğunun babasıydı.

Genellikle darbeleri pek seven CIA, Diem konusunda, ayrı düşüncedeydi. Saygon'daki CIA şefi darbeye karşıydı. Darbe tarihini (26 Ekim) gizlice Diem'e buyurduğundan, CIA şefi, Cabot Lodge'un emriyle, ABD'ye geri gönderildi...

General Don, 24 Ekim günü, Cabot Lodge ile buluştu. Bir milyon dolar tutarında bir teselli mükafatı olarak, patronuna ihanet etmeye ve metresini kaybetmeye razı oldu. Darbeden sonra, Diem ve Madam Nu'nun kocası olan kardeşi kanlar içinde yatarken General Don, o sırada Kaliforniyada bulunan Madam Nu'ya telefonla durumu bildirdi: Kocası öldürülmüştü ve aşığı bir haindi. Ama Madam Nu, çocuklarını muhafaza edebilirdi...

On gün sonra, Kennedy'nin öldürülmesiyle, Diem darbesi unutuldu gitti...

HANGİ PATRONA YAMANMALI?

Dolar karşılığı ABD'ye tam uşaklık etmek arzusundaki bir avuç general ve politikacı, büyük bir güçle karşı karşıyadır. Bu da hangi efendiye kulluk edileceği meselesidir. ABD etkin ve itaatkâr intibasını veren herkesi desteklemektedir. Ne var ki, Büyükelçilik, Genel Kurmay ve CIA dan her birinin ayrı etkinlik ve uysallık ölçüleri vardır. Bu efendilerden hangisini seçmeli? Bir değerlendirme hatası yapılsa, Amerikaya ne kadar bağlılık gösterilsin, sadık hizmetkâr, Diem ve Nu gibi bir kan denizinde boğulma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Dolarla beslenen bir çok sâdik hizmetkâr, bu değerlendirme hatası yüzünden kelelerini kaybetmişlerdir.

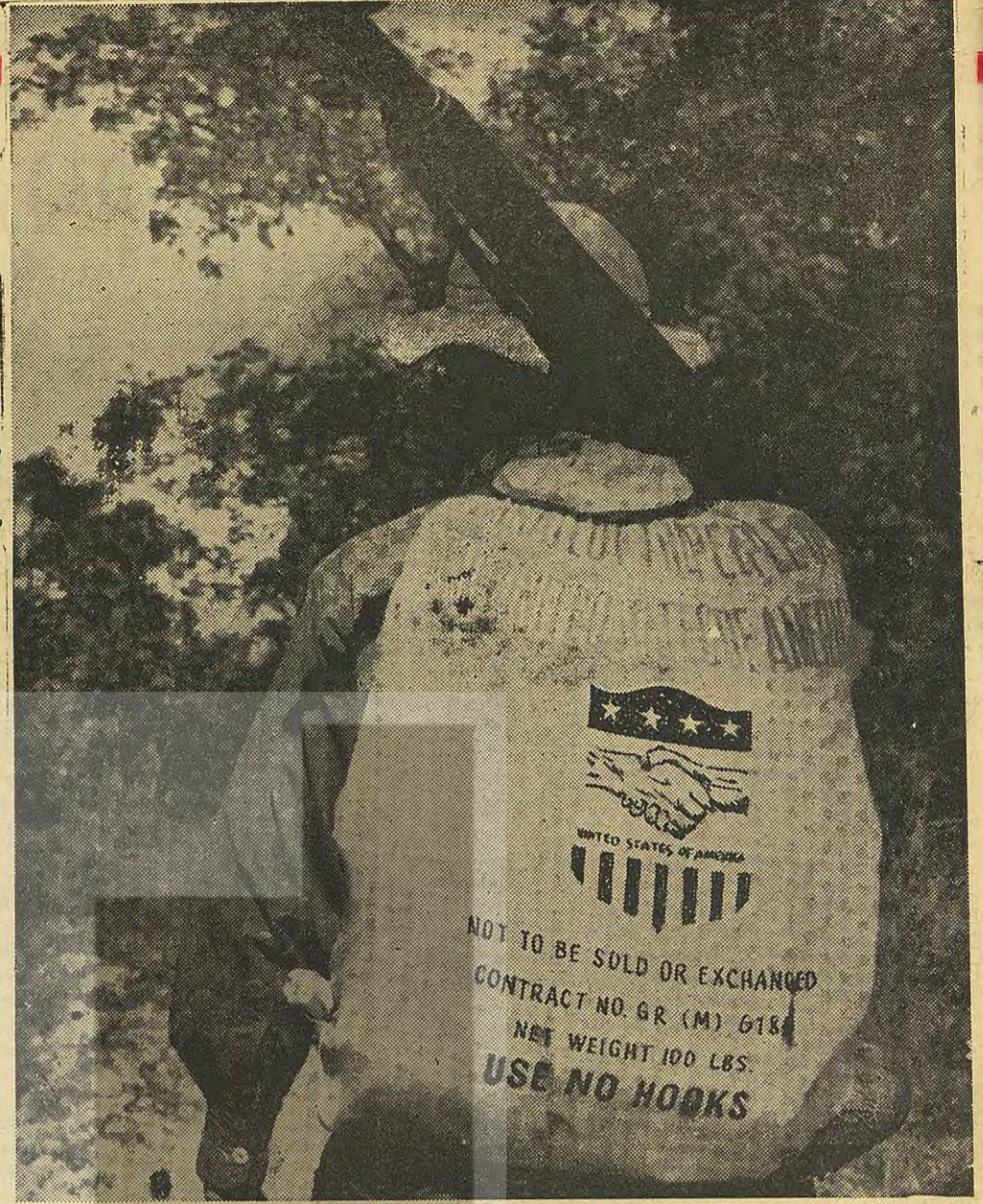
FİLLERİN HİKÂYESİ

Yolculuğum boyunca, tekrar tekrar işittiğim söz şu oldu: Filler çok duygulu hayvanlardır. Ama bu kadar teferrüt vermiş değillerdi: «Karınızla kavga ederseniz, çocuklarınıza bağırırsanız, filiniz suratını asıp, ormana gidecektir. Onu ormanda gidip aramak gerektir. Biraz kulağına üfleme, tatlı şeyler söylemek ve geri dönmesi için okşamak şarttır. Eğer kötü muamele edilirse fil, bir daha dönmek üzere kaçır.»

M'Nog şunları anlattı: «Benim köyümde fillerine çok büyük bir sefkatle bakan bir ihtiyar vardı. Diem'in adamları, çok zalim şekilde ihtiyarı öldürdüler. Fil, yedi gün aralıksız ağladı, verilen yemeği reddetti. Sonunda kederinden öldü. Bir gün Diem kuvvetleri baskın yaptılar. Kaçtık. Kaçarken filin birini bağı unuttuk. Fili kurtarmaya geleceğimizi bildiği için, düşman, filin başına dokununca patlayacak bir el bombası yerleştirmişti. Fil tuzağın farkına varmış olacak ki, kıpırdamıyordu. İki arkadaş onu çözmeye gelince, fil anormal bir şeylerin geçtiğini anlatmak için elinden geleni yaptı: Olduğu yerde tepindi, hortumunu oynattı, gözlerini fırladık gibi döndürdü. Fakat arkadaşlar anlamadılar. Bağlı çözünce bomba patladı, biri öldü, ötekisi yaralandı. Fil de ağır yaralıydı. Ağladı, bağırды ve birkaç gün sonra da öldü. Kurtulan arkadaş, filin onlara tehlikeyi bildirmek için nasıl çırpındığını anlattı. Olay bütün aşirete yayıldı. Diem barbarlığını en açık gösteren bir örnek oldu. Cenaze merasimi on gün sürdü. Boğa ve domuz kurban edildi. Mahallî hükümetten bir teminat istedik ve aldık. Bu fil, tarihe geçecektir.»

PARA İÇİN ASKERLİK

Vietnamlıların eline geçirdikleri Amerikan askeri Roraback'ın aylık temel ücreti, Vietnamlı gelmeden önce 335 dolar idi. Vietnamlı aylık 858 dolara çıkmıştı. Ayrıca Denizaşırı ülkelerde hizmet dolayısıyla 450 ilâ 500 dolar tutarında bir prim verilmekteydi. Bunlar, dünyanın en fazla para

AMERİKALILARA KARŞI SAVAŞAN BİR MİLLİYETÇİ

Savaşın sırtındaki çuvalda, «ABD halkının bağışdır, satışı ve mübadelesi yasaktır» yazılı. Çuvalın üzerindeki resimde de, Amerikan ve Vietnam halkları el sıkışıyorlar!

kazanan ücretli askerleriydi. Millî Kurtuluş Hareketine gelince, asker de, bölük komutanı da 1 dolar kadar (40 piastres) ücret almaktaydı. Karaborsada 40 piastres, ancak 40 santim etmekteydi. Ücretli asker ile vatanseverin savaş meydanında davranışları arasındaki fark, bana avını yakalamayı başarısız olan köpeğinin hikâyesini hatırlattı. Av köpeği şöyle diyordu: «O hayatı için koşuyordu. Ben ise sadece öğle yemeğinin için». Vietnamlılar, hayatları için savaşıyorlar. Amerikalılar ise öğle yemekleri için. Vietnam tipi bir harpte zaferi ya da yenilgiyi bu fark tayin edecektir.

125 DOLARA KULAK!

18 Mayıs 1960 günü gecesı, muhafızlarının refakatinde, Diem'ci bir subay grubu, bir Çin lokantasına girdiler. Müşterilerin Çin usulü şehriye çorbalarını içtikleri salonu geçtiler ve lokantanın nihayetindeki apartmana yöneldiler. Bir garsonla alçak sesle bir şeyler konuştuktan ve ona bir vesika gösterdikten sonra, subaylar, bu gibi yerlerde mutad olmayan özel bir büroya alındılar. Masada bıyıkları üst dudaktan sarkan çok şişman bir Vietnamlı oturmaktaydı. Subaylar onu saygıyla selâmladılar. Şişman adam hafiften homurdanarak, subayların selâmını aldı. Grubun kararlı ifadesi, ask yüzü şefi:

— Biz, yeni bir birliğe mensubuz. Önemli haberlerimiz var, iyi haberler, dedi.

Şef, kısa ve kuru cümlelerle görüşünü açıklıyordu. Çok şişman adam, mideden gelen bazı gürlütüleri çıkardı ve keskin bakışlarıyla muhatapını tepeden tırnağa süzdü. Subayların şefi devam etti:

— Yarın, Vietcong'un şefi Ho-Chi-Minh'in yıldönümü. Özel istihbarat kaynaklarımızdan öğrendik ki (Bu sefer, subay, şişman adam sert bir bakış yöneltti) mahalli Vietcong, bu şehirde şafaktan önce eyleme geçecek.

— Bu yolda bana bir bilgi gelmiş değil.

Bunlar masanın gerisinde oturan adamın ilk sözleriydi. Subay grubunun şefi boğuk bir tonla cevap verdi:

— Edindiğim bilgiler yalnız doğru olmakla kalmıyor. Biz bu bilgilerden yararlanmaya da hemen başladık. Adamlarım,

buradan üç kilometre kadar ötede 30 kadar kişiyi çevirmiş bulunuyor.

Şişman Vietnamlı hafifçe öne eğildi. Subay konuşmasına devam etti:

— Biliyorsunuz ki, son zamanlarda bir çok bölge şefi öldürüldü. Vietcong'un gerçek amacı ne bilmiyoruz. Belki de hedef sizsiniz. Ama bir hareketin olacağından eminiz. Bu hareketi önleyeceğiz. Sizin de bizimle beraber gelmeniz gerek. Dirisi, bize ölüsünden daha yararlı olabilecek şefler belki de mevcuttur.

Subay, bir adım ilerledi ve şişmanın kulağına bir isim fısıldadı. Adamın gözlerinde bir ışık parladı. İkisi arasında mitralyöz temposuyla bir konuşma başladı: Bu Vietcong'un yeri kesinlikle nerede? Nere-den geliyorlar? Subay ve adamları, ne zamandan beri onların peşindedir? Hâlâ orada olduklarını nereden biliyorlar? Neden baskında onun da bulunması gerekli? Şişman Vietnamlının yerinden kıpırdamaya niyeti yoktu. Tartışma uzuyordu. Nihayet subay, saatine bakarak şöyle dedi:

— On dakikaya kadar yola çıkıyoruz. Hareketi daha fazla geciktirmenin sorumluluğunu yüklenemem. Yoksa sizin yüzünüzden önemli Vietcong şeflerinin tasfiyesini kaçıracağız. Hayatı istihbaratı heder edeceğiz. Mesele hakkında Ngo-Dinh Can'a ben doğrudan doğruya bilgi vereceğim. Ve sizin işbirliğini reddettiğinizi de rapor edeceğiz.

Subay yeniden saatine baktı. Şişman zat, Ngo-Dinh Can (Diem'in kardeşi) adını işitince, sıkıntı ile kıpırdanmaya başladı. Nihayet kuru bir sesle, tekrar tekrar yerlere kapanarak gelen bir hizmetçiyi çağırdı:

— Yardımcılarım ve muhafız birliğim benimle gelecek...

— Nasıl isterseniz; dedi subay, ama sizin güvenliğinizi sağlayabiliriz...

— Kendi adamlarımı tercih ederim.

On dakika sona ermeden grup bir yan kapıdan çıkmış bulunuyordu. Şehrin dışına çıkan bir yoldan ilerlediler. Hiç konuşmadan bir kilometre yol aldıktan sonra, subay birden tabancasını çekti ve şişman adamın havaya hopyolan karnına dayadı. Subayın beraberindekiler de, şişman lokantacının

amalarını etkisiz hale getirdiler. Ağaçlar arasından çıkan gölgeler, ellerinde mavzerler, bu kişileri çevirdiler, silâhlarını aldılar.

Şef, madeni bir sesle konuşmaya başladı:

— Hükümetin silâhlı kuvvetlerinin vatansever subayları adına, siz Chau, Vietnam halkına karşı işlediğiniz suçlardan dolayı ölüme mahkûm edildiniz. Hüküm, hemen infaz olunacaktır.

Daha kimse ağzını açmaya vakit bulunmadı, subay, şışman lokantacının beynini patlattı. Cesedi yolun kenarına çıkardı ve üzerine bir kâğıdı iğnelediler. Muşfızları da bağlayıp orada bıraktılar. Sonra subay ve arkadaşları, hızlı lokantaya döndü, yan kapıdan içeri girdiler.

Şışmanın cesedi üzerinde bulunan amaçlılarla büyük siyah kasayı açtılar. Kadükümanlarla doluydu. Dokümanlara bir göz atıp, naylon bir torbaya doldular. Bir ara tesadüfen bir çekmeceyi açtılar, delişten dondular. Çekmece, insan kollarıyla doluydu. Bunlar hep sol kulları ve her birinin üzerinde bir adamın fotoğrafı yazılıydı. Ayrıca 5 bin kuruşluk (125 dolar) bir makbuz vardı.

Şışın lokantacı Chau hareketini yüzüne vurdu - ki adı Sao Nam'dır - bana dedi:

— Bunlar, bizim 432 arkadaşımızın fotoğraflarıydı. İdam ettiğimiz zalim Chau, Ngô-Dinh-Cân'ın özel ajanıydı. Üç bölgenin emniyet polisi şefiydi. Lokantayı, faaliyetlerini organize etmek için kullanmaktaydı. Öldürülen arkadaşlarımız için 5 bin kuruş prim verilmekteydi. Öldürülen arkadaşlarımızın sağ fotoğrafları, parayı almak için, delil olarak kullanılmıyordu.

R AMERİKAN KERHANESİ

(25 yıldır Uzak Doğuda yaşayan Le Monde muhabiri Robert Guillain yazıyor): Bugün Saygon'un en büyük sanayii, otomotivdir. Kore harbi sırasında, mağrur Kore kızları, Amerikalılara boykot etmişlerdir. Vietnamdaki Amerikalılar ise daha tahakkümlüdür: Saygonlu kızlar, onların gençliklerine ve dolarlarına pek az mukavemet etmektedirler. Hele pirinç tarlalarından gelen ürünlerin mukavemeti hiç yoktur. İçinde bulunan barlar, servet yapmaktadır. Bana 1 milyon kuruş (20 bin dolar) rüşvet vererek, aralıksız yeni barlar açılmakta-

Amerikan askeri, caz çalan, viskili bu yerlerde aradığını hemen bulmaktadır. Kâhnenin sonrası, en pahalı ve en ünlüledir. Dahil, otellerde geçmektedir. Ya da bir oteliğine, ya da günlüğüne kiralanan binlerce odadan birine gidilmektedir. Evlerinin bir kısmını bu işe tahsis eden Vietnamlı aileler de vardır. Hattâ Amerikan askerî empları kenarında, Saygon'dan ayrılan barlar üzerinde, bu iş için kulübeler kurulmaktadır.

Öte yandan, karargâh subaylarından tutunuz da, sivil hizmetlerdeki önemli Amerikan memurlarına kadar hemen herkesin, özel ve vazgeçilmez yeşil gözlü metresleri vardır. Metreslerini saklıyorlar mı? Tam tersine, Vietnamlı metresler, kokteyl partilerine götürülmekte ve Suzy, Betty, Polly gibi Amerikan isimleriyle dostlara takdim edilmektedir. Amerikan kadınının antitezi olan bu kızlar, harikulâde bir keşiftir: Uzun saçsız, nâzik, mûti ve bambu gibi ince kollar. Wifes (zevceler), aileler tahliye edilince Vietnam'a getirilirdiler. Bu manzarayı gören tasavvur edemeyecek olan puritan Amerikalılar çok uzaktadırlar.

Saygon sokaklarında kafaları traşlı, uzun bacaklı ve kare omuzlu yüzlerce Amerikalı askerî dolaşmaktadır. Hemen hemen her sivil giyinmiştir. Gömlekleri, pantolonlarının üstünde dalgalanmaktadır.

Bu siyah yada beyaz büyük devler, üç kat altta bir küçük sarı halk, sanki onların hizmetkârlık etsin diye oradadırlar. Amerikalılar, yarı çıplak sürücülerin çektiği tekerlekli arabaları doldurmaktadır. On yaşında ufak çocuklar, Amerikalıların ayakta durmasını parlatmakla meşguldirler. Kızlar, ellerinden tutarak askerleri kurtarmaktadır.

Kızlar, Amerikalılar için, ipek pantolonlarını ve dalgalanan örtülerini terketmişlerdir. Amerikalı buluş çarşındaki kızların giyimlerine iyi yapışan elbiselerini giymektedirler. Askerler, köşe başlarında «Blue-jean» genç serseriler ve onlara kız, karaborsada oturma parası ve afonyon salonları için adanmış teklif eden simsarlarla müzakere etmektedirler. Charner bulvarının kaldırılma-

rı, onlar için, açık havada satılan kötü zevkli bir sürü mal ile doludur. En makbule geçen mallar, ipekli üzerine çizilmiş çıplak aşk resimleriyle dolarlara sarılmış prezervatiflerdir...

Amerikalılarla çalışmak ya da sadece onların yanında yaşamak, binlerce Vietnamlının idealidir. Bunlar Amerikalı mıdır? Hayır, dolarcıdırlar. Amerikan askerlerinin ceplerinden dolar akmaktadır. Onlara yakın olan herkes, her türlü malı elde edebilmektedir. Amerikan ordusu, Made in USA kâğıt sepetlere kadar her şeyi ithal etmektedir.

Amerikalıya yaklaşmak, şu mucizevi P.X.'e ya da Ordu Pazarına yaklaşmak ve P.X.'in etrafında dönen büyük mal akımı yoluna dahil olmak demektir.

Mal trafiğinin iki biçimi vardır. Bir yandan yüzlerce asker, P.X.'ten aldıkları malları her gün karaborsaya aktırmaktadırlar. Öte yandan Amerikan Ordu Pazarına gönderilen yüzlerce ton emtia Saygon limanı ile depoları ayıran iki kilometrelik yolda kaybolmaktadır. Bu yolda, kamyonlar bütünüyle yok olmaktadır. Herkes bilmektedir ki, gümrükçü, nakliyeci ve polisten Amerikan ordusunun ithalât bürosuna kadar uzanan geniş bir şebekenin iştirakiyle mümkündür.

Bu kaybolan mallar, şehri kaplayan mağazalara ve kaldırımlara yayılmış muazzam pazara akmaktadır. Pazarda her şey, hattâ üzerinde «satışı yasaktır» denen mal-

lar dahi bulunmaktadır. Kaybolan yalnız P.X malları değildir. Şehirde bir «hırsızlık pazarı» yeni Amerikan üniforması satışında ihtisaslaşmıştır. Amerikan silâhları satın almak isterseniz, size adresi vereceklerdir...

En yüksek mevkidekiler de dahil, memurların çoğu bu mal trafiğinden paylarını almaktadırlar. Memurlarına azami yıllık bin lira ödenen bir rejimde, rüşvet, kabul edilmiş bir usul demektir. Bir Vietnamlı bana, «Geleneksel yöneticiler de rüşvet alırdı. Ama onların yükünü tutmaları ömür boyu sürerdi. Diem'in bakanı ise on senede yükünü tutmaktaydı. Şimdiki yöneticiler ise bir senede yükünü tutmaktadır. Bahış, her iş için zorunludur, özellikle Amerikalılardan alınmaktadır. Memurlar, servet yapmaktadır. Gümrükçüler altlarına bir Mercedes çekmektedirler. Albaylar villâ dikmektedirler.»

Rüşvet ve hırsızlık, Güney Vietnam ordusunu da sarmıştır. Hattâ her rütbede asker hastalığıdır. Hükümet askeri, köyleri yağmalamaktadır. Yüksek rütbeli subay, askerlerine üç övün yerine iki övün yemek vererek birini cebine atmaktadır. Bazı hallerde, şu general ya da şu albay, tamamen namuslu bile olsa, onların çok korkulan zevceleri kaçakçılığa koyulmaktadır. Meselâ bir subayın karısı, villâsını inşa için çimentosunu ordunun uçaklarıyla taşıtmıştır...

Bir eski dünya çökmektedir. Bu ül-

kede nizamı savunmaya gelen ABD, genel nizamsızlığın kudretli bir kaynağı olmuştur. Devlet çürümüş, aile bozulmuştur. Sosyal sınıflar, çözülmüştür. Bir Vietnamlı, bana şunları söyledi: «Konfiçyüs toplumunda dört sınıf vardı. Bu sınıflardan en saygı göreni, mandarenlerdi. Bugün halkın çok tuttuğu bir noktada, sınıflar, kudretleri ve itibarlarına göre şöyle sıralanmaktadır: Başta orospular, sonra araba sürücülerini ve Çinliler gelmektedir. Generaller en sonudur. Fakat bu sıralanma çok çabuk değişmektedir. Altı ay önce başta generaller gelmekteydi...»

AMERİKAN BATAKLIGINA GÖMÜLMÜŞ

BBC'nin 13 Haziran 1966 tarihli «Panorama» programında, Vietnam savaşını yerinde teferrüatıyla inceleyen gazeteci Michael Charlton şöyle konuşuyordu: «Konuştuğum genç Amerikalı pilotlar, Vietnam için hep aynı sıfatı kullanıyorlar: Cehennem. Ve hepsi aynı şeyden şikâyetçi: Bombalarımız, Hanoi ve başka önemli merkezleri tahrip etmiyor. Endüstri bölgelerine erişemiyoruz. Tahta köprüleri yıkmak ve Vietcong'a yuva olan köyleri yakmaktan öteye gidemiyoruz. Amerikan bombardımanları günde yarım milyon dolara patlıyor. Ve neyi, ne derece tahrip ettiklerini bile bilemiyorlar. Ölenler içinde çoğu sivil. Kolsuz, bacaksız, anasız, babasız, kocasız bırakılan bu zavallı insanların, onları komünizmden kurtaracak diye Amerikalılara minnettar kalması beklenemez. Saygonda ise, Amerikan doları ve P.X malı, dehşetli bir karaborsa, ahlâksızlık ve sefalet yaratmıştır. Sokaklar 7 ile 13 yaş arası öksüz çocuklarla dolu. Bunlar hırsızlık, karaborsa ve fahişelerin aracılığıyla yaşamaya çalışıyorlar. Yüzde 90'ı sokaklarda yatıyor. Hapishaneler çocuklarla dolu. Çocuklar, katiller, fahişeler ve delilerle aynı koğuşa atılıyorlar. Üç ay kadar hapis yaptıkları oluyor. Doğrusu, Vietnamdaki durum, komünist tehlikesinden kurtulup Amerikan bataklığına gömülmeye benziyor»

KENDİNİ YAKMANIN ANLAMI NEDİR?

Saygon Budist Üniversitesinin Sosyal Etüdler Enstitüsü Direktörü Nhat Hanh, Le Monde'a verdiği beyanatta, Budist rahiplerin kendilerini yakmalarını şöyle yorumluyor:

«Vietnamda insan değerlerinin tahribi, yalnız bu ülkenin değil bütün dünyanın mezarıdır. Bunun içindir ki, kendilerini yakarak öldüren kişileri anlamak gereklidir. İntihar etmek, ümitsizliğin delilidir. Kendini yakmak ise, halk için iyi bir şeyler getireceği ümidi ile ölmek demektir. İntihar, yokluğu istemektir. Kendini yakmak ise, halkın kurtuluşunu istemektir. İntihar, güçlükler karşısında cesaretsizlik göstermektir. Kendini yakmak ise, cesaret sahibi olmaktır. Kendini yakan, bütün vücudunda çok ıstırap çeker.»

AMERİKALILARIN İSKAMBİL SİLÂHI

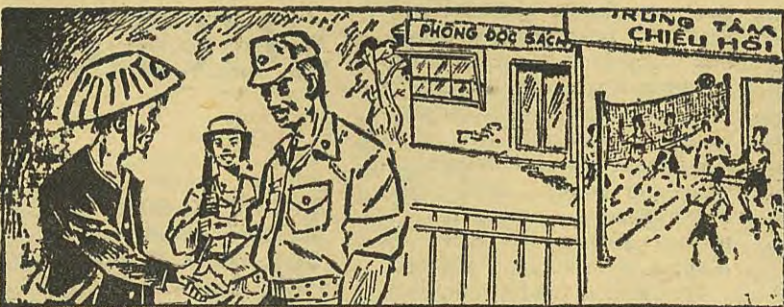
A.F.P. Aansij, 30 Haziran günü Washington'dan bildiriyor: «Bir Kongre üyesi bir gün bütin inaçlı Vietcong'ların bombalardan korkmayıp iskambilin maça beyinden korktuklarını ileri sürmüştü. Wall Street gazetesi, şimdiki bir Amerikan oyun kâğıdı fabrikasının Amerikan harp çabasına katılmaya çağırıldığını yazmaktadır! !

Bu fabrika, Amerikan birliklerine şimdiden binlerce maça beyi göndermiştir. Askerler, maça beylerini, düşman elinde bulunan arazi üzerine yayacaklardır».

JOHNSON, KENNEDY VE CASTRO!

Reuter Ajansı, 6 Temmuz 1966 günü Fidel Castro'nun şu sözlerini yayınlamıştır: «Hanoi ve Haiphong'un bombalanmasıyla ABD, tirmanma'nın son basamağına erişmiştir. Washington, bir çukura batmıştır. Geriye ne kalıyor? Ya atom harbi ki onu istemiyorlar, ya da Vietnam halkını rahat bırakmak. Ama bunu da bir türlü istemiyorlar...»

ABD politikası, bildiğim kadarıyla, nazizme en yaklaşan politikadır. Geçen yıl ABD, Hitler'in Çekoslovakya'da, Mussolini'nin Habeşistanda yaptığına benzer biçimde Dominik'i işgal etti. Johnson, alelade bir hayduttur. Kennedy ise zeki bir haydut. Ama her ikisi de, aynı çıkarların savunucusuydu. Kennedy değerli bir kişiydi. Johnson ise, zekâdan yoksun, zavallı bir tiptir. Pentagon'un baskıları karşısında buyun eğer bir korkaktır.»

TAI SAO HƠN 11 NGÀN CÁN BINH VIỆT CONG TRỞ-VỀ VỚI CHINH PHỦ VIỆT NAM CỘNG HÒA TRONG NĂM 1965?

VIETNAM'DA PSIKOLOJİK HARP!

Bir taraftan Vietnam'ı yakıp yakarken, ABD, öte yandan Vietnam halkını kazanmak için «psikolojik harp» yapmaktadır. Yukarıdaki matbuat, Amerikan uçaklarının milliyetçi birlikler üzerine yağdırdığı tipik matbuatlardan biridir. Üstte sivil halka kötü davranan kızıklar gösterilmektedir. Yazının çevirisi şöyledir: «Vietcong, kendini savunmaktan âciz mâsum insanları neden öldürüyor.» Ortada bir Vietcong askeri ile Hükümet askeri yer almaktadır ve «Vietcong'un desteği budur, Vietnam Cumhuriyetinin desteği budur» yazılıdır. Vietcong'un gerisinde, onu dipçikleyen mavzerli Çin vardır. Hükümet askerinin gerisinde ise jetleri, donanması ve tankları ile ABD vardır. Altta ise, Hükümet kuvvetlerine katılan Vietcong'lunun resmi yer almakta ve «1965'te neden 11 bin Vietcong askeri Vietnam Cumhuriyetine katıldı» denmektedir. (1965'te Hükümet kuvvetlerinden kaçan asker sayısı ise 125 bine yükselmektedir.)

TIP Tartışmaları

SOSYALİZM VE İŞÇİLER

Adil Aşçıoğlu

KERİM DEVLET ANLAYIŞI!

Türkiyede sosyalistler de dahil olmak üzere bütün muhalefete özgü olan bir vasfı vardır ki o da, «kendi çalışmasına elverişli şartların yaratılmasını iktidarlardan beklemek»tir.

Bir hareketin kendi gelişmesi için bu hareketin karşısında olanlardan gerekli şartları hazırlamasını beklemesi kadar yanlış bir istek olamaz. Kurulu düzene karşı çıkan hiçbir hareket kurulu düzen tarafından kolaylık bekleyemez. Bizde ise bunun tamamen aksine tanık olmaktadır. Kurulu düzenin kendi karşısına çıkacak olan bir hareketin serbestçe gelişmesi için gerekli şartları hazırlamasını ve üstelik bu hareketin güven altına alınmasını istiyoruz.

Böyle bir istek sosyal gerçeğe tamamen aykırıdır. Batıda muhalefet partilerine ve bu arada sosyalistlere tanınmış olan bazı haklar vardır. Bu haklar belki İngilterede kıta Avrupasındakinden daha da fazladır. Fakat Harold Laski'nin haklı olarak belirttiği gibi, İngilterede her türlü özgürlük vardır, sadece «değiştirme özgürlüğü» yoktur.

Üstelik Batıda sosyalistlere ve her türlü muhalefete tanınmış olan haklar ve özgürlükler de sınırlıdır. Bu sınır da, mevcut düzenin değiştirilmesini imkânsız kılacak bir sınırdır. Fransada nisbî seçim sistemi ile tek başına en çok oyu alan Komünist partisine karşı De Gaulle'un aldığı seçim tedbirleri son derece açıktır: Fransız Komünist Partisinin en kuvvetli olduğu bölgeleri çeşitli seçim bölgelerine bölmek ve bu bölgeler için nisbî sistem yerine çoğunluk sistemini uygulamak. Böylece Fransız komünist partisine oy verdikleri belli olan bölgelerde diğer partilerin ortak cephe hâlinde seçime katılmaları ve bu bölgelerde seçim sisteminin «çoğunluğa» dayandırılması adı geçen partinin aldığı oy sayısı ne olursa olsun adaylarının seçilmesini önlemiş olmaktadır.

Diğer Batılı ülkelerde de iktidar partilerinin kurulu düzeni korumak için buna benzer tedbirleri aldıkları herkeşce bilinmektedir. Bu duruma göre, Batıdaki haklar ve özgürlüklerin genelliği konusunda iki noktayı göz önünde tutmak yerinde olur. Bunlardan birincisi, iktidarların muhalefete tanıdıkları hak ve özgürlükler, kurulu düzenin kendisini koruma yeteneği ve güveni ile orantılıdır. Kurulu düzen kendini tehlikeye sokmayacak oranda haklara ve özgürlüklere yer vermektedir. İkinci nokta, muhalefetin bu hakları ve özgürlükleri mücadele ile elde etmiş olması ve bunların muhalefetin gücü ile doğru orantılı bulunmasıdır.

Türkiye bu konuda aynı kuralara bağlıdır. Türkiyede de muhalefete yer verildiği görülmektedir. Fakat bu muhalefet daima kurulu düzeni koruyan bir muhalefet olduğu ölçüde çalışma imkânı bulmuş, kurulu düzenin dışında bir sosyal düzen kurmayı amaç edinen

ülkeler kolayca kapitalist olmayan bir yola girebilmişlerdir. Kurtuluş savaşının bu şekilde ekonomik ve sosyal bir gelişmeye dayandırılmadığı ülkelerde ise, kurtuluş savaşları bu ülkeleri ileriye götürmemiş, savaş sonunda elde edilen bağımsızlık dar bir zümrenin iktidarı hâline gelmiştir. Fakat bu son hâlde «kovulan» emperyalizm, kovulduğu ülkeye tekrar kolayca «dönmek» imkânına kavuşmuştur.

Türkiye, yirminci yüzyılda emperyalizme karşı savaş bayrağını ilk açan ülke olduğu halde, bugün yeniden emperyalizmin kucağına düşmüşse bunun sebebi emperyalizme karşı savaş katılan sosyal sınıfların bu savaş sonunda ekonomik ve sosyal bakımdan durumlarını değiştirecek şekilde yeni bir sosyal düzene geçmemiş olmasıdır. Bu ise Türkiye'nin ekonomik bakımından geri kalması ve silâh gücü ile kovduğu emperyalizme «para» yolu ile boyun eğmesi sonucunu doğurmuştur.

Emperyalizm Türkiye'ye dönerken yurdumuzda kendine «müttefikler» bulmaya çalışmış ve bunda başarı kazanmıştır. Herkesin bildiği gibi emperyalist ülkeler ilişki kurdukları ülkelerde ekonomik faaliyetlerin devlet değil, fert tarafından yürütülmesini ilk şart olarak ileri sürmektedirler. Bundan da anlaşılacağı gibi onların amaçları sömürecekleri ülkelerde kendilerine «müttefikler» yaratmaktır. Bugün Türkiye'de bu «müttefikler» ne yazık ki fazladır. Yerli kapitalistler maddî çıkar bağları ile yabancı kapitalistlere sıkı sıkıya bağlanmışlardır. Türkiye'de kapitalistler, endüstriden çok ticaretle uğraşmaktadırlar. Ulusal ekonomi ve dolayısıyla memleketin politik dizginleri endüstrici zümrelerden çok tüccarın elindedir. Bunlar her şeyden önce Türkiye'nin endüstrileşmesine karşıdırlar. Çünkü endüstri üretimi, bunların ithalat yapmalarını güçleştirmekte ve çıkarlarına dokunmaktadır. Yabancı sermaye de Türkiye'ye yerli sermaye ile işbirliği yaparak gelmektedir. Bu da yabancı sermayenin halkın gözünde «yabancı» tan kurtulmasını sağlamak amacını gütmektedir. Aslında yabancı sermaye bu suretle yerli endüstriyi tam bir kontrol altına almakta ve onun gelişmesini, hacmini ve yönünü dilediği şekilde ayarlayabilmektedir.

MİLLİ BURJUVAZİ
Bu şartlar altında millî burjuvazi emperyalizme karşı savaşa itmek kolay değildir. Emperyalizme ve yabancı sermayeye karşı açılan savaşta sosyalist eylemin karşısına dikilen ilk engel millî burjuvazidir.

Türkiyede sosyalist akımın emperyalizme karşı açtığı savaşta millî burjuvazi kendi yanında bir müttefik olarak bulunması son derece güçtür. Türkiye'nin dış ticaretinde ve ekonomik ilişkilerinde emperyalist ülkelerin işgal ettiği yer azaldığı takdirde de, millî burjuvazinin emperyalizme karşı yapılan savaşta sosyalist akımın yanında yer alması değilse bile, emperyalizmin müttefiki olmaktan çıkması, «tarafsız» bir duruma girmesi ümit edilebilir.

Öte yandan endüstrinin ekonomi içinde payının ticarete oranla artması da dış sömürmeye karşı millî burjuvazide bir direnme yaratabilir. Fakat şimdilik emperyalizme karşı yapılan savaşta millî burjuvazinin sadece az sayıdaki aydınları ve milliyetçileri sosyalist akımın en tabii müttefikleridir. Sosyalizmin milliyetçiliğe aykırı hattâ tamamen ziddi olduğu yolunda yüz yıllar boyunca yapılmış telkinler, yavaş yavaş etkisini kaybetmektedir.

Sosyalizmin uluslararası bir dayanışma ve eylem uğruna ulusal çıkarların inkârı demek olmadıği her gün biraz daha iyi anlaşılacaktır. Aksine kapitalizmin ve emperyalizmin uluslararası niteliği ve ulusal çıkarlara aykırılığı çeşitli ülkelerin acı denemeleri ile ortaya çıkmaktadır. O kadar ki, uluslararası kapitalizmin ve emperyalizmin çeşitli ülkelerden ulusal bağımsızlıklarını ortadan kaldıracak derecede varması karşısında sadece emperyalizmin sömürmesine uğrayan ülkeler değil, Fransa gibi ileri kapitalist bir ülke bile baş kaldırmıştır.

Bu baş kaldırma Fransızların yalnız milliyetçilik duygularından değil, fakat uluslararası kapitalizmin içindeki rekabetlerden de güç almaktadır. Türkiyede burjuvazi, ileri kapitalist ülkelerdeki kadar yaygın bir sınıf değildir. Üstelik burjuvaziye çıkar bağları ile bağlı olan küçük burjuvazi, şehir ve köy esnafı, küçük sanatkârlar vesaire büyük burjuvazi tarafından ezildiklerinden ona karşı aynı zamanda kızgındırlar. Burjuvazinin ileri kapitalist ülkelerinde tarihî görevini yerine getirmesi ona millî bir karakter vermez. Çünkü burjuvazi ister Fransada, ister İngiltere olsun, nerede olursa olsun ulusal çıkarlar uğruna değil, kendi sınıf çıkarları için çalışmıştır. Bu arada belirli burjuvazilerin elde ettikleri başarılarından dolayı buldukları ülkelerin faydalanmaları «dolaylı» olarak elde edilmiş ve son derece sınırlı ve «nisbî» bir faydalanmadır.

Bu sebeple bir Alman bir Fransız ve benzeri burjuvazi ne kadar milliyetçi ise, Türk burjuvazisi de o kadar milliyetçidir. Aradaki fark tarihsel gelişim bakımından ileri kapitalist ülkelerdeki burjuvazinin «olumlu» ve «ilerici» bir rol oynayabilmiş olmasıdır. Fakat bugün diğer ülkelerin yanı sıra kapitalizm yarışında geç kalmış az gelişmiş ülkelerin burjuvazileri aynı tarihsel rolü oynamak imkânından yoksundurlar, bu sebeple de ileri kapitalist ülkelerin üstünlüğü, rekabeti ve çıkardığı engeller dolayısıyla kendi ülkelerini ileri kapitalist bir aşamaya götürecektir. Çünkü az gelişmiş ülkelerin ileri kapitalist bir hale gelmeleri aslında bugünkü emperyalizmin son bulması demek olurdu. Onun içindir ki, ileri kapitalist ülkeler az gelişmiş ülkelerin kapitalizmle gelişemeyeceklerini çok iyi bildiklerinden bu ülkelere kapitalist yollarla kalkınmayı

tavsiye etmekte ve icabında bunu zorla kabul ettirmektedirler. Amaçları az gelişmiş ülkelerin gerçekten ileri kapitalist bir duruma gelmeleri değil, fakat kapitalist yollarla kalkınma adı altında az gelişmişliklerinin sürüp gitmesidir.

İŞÇİLER VE SOSYALİZM

Bu şartlar altında Türkiyede sosyalist akım burjuvazi ile ittifaktan büyük bir fayda sağlayamaz. Sosyalizmle Milliyetçilik arasındaki bağların tabiiği üzerinde durmak ve milliyetçiliğin ancak sosyalizmle mümkün olduğu fikrine dayanmak sözde millî burjuvazi ile ittifaktan daha hayırlı olsa gerektir. Sosyalist akımın politika alanında biricik temsilcisi olan TIP bugün için adına rağmen işçi sınıfına değil genellikle aydın, üniversite öğrencisi, memurlar gibi aslında sosyal bir sınıf niteliği taşımayan, fakat toplumda ağırlıklarını hissettiren ara tabakalara dayanmaktadır. Başlangıçta bazı sendikacılar tarafından kurulmuş olan parti, başlangıçta olduğu gibi ileri aydınların yönetimine geçtikten sonra da işçiler tarafından fazla rağbet görmemiştir. Bu durum yalnız partinin değil sosyalist akımın sendikalarla ve işçi sınıfı ile bir türlü sağlam ve geniş bağlar kuramamış olmasından ileri gelmektedir. Sosyalistler Türkiyede sosyalizmi bir türlü geniş halk kütlelerine götürememişlerdir.

Neden? Türkiyede sosyalist hareketin mihrakına oturabilmesi için, önce bu sorunun cevabı, derinlemesine araştırmalarla bulunmalıdır. Şüphesiz bu durumda, aydına güvensizlik biçiminde ortaya çıkan Türkiye'nin özel tarihî gelişmesinin payı vardır. Fakir köylü kütlesine nazaran, fabrika işçisinin gelirlinin bir kaç kat fazla olması, herhâlde bir engel yaratmaktadır. Sendikacılığımızın Amerikalıların arzuladığı yönde gelişme istidadı göstermesi de, başka bir güçtür. Fakat işçi sınıfına sosyalizmi götürme yolunda, sosyalistlerin de bir kabahati yok mudur? İşçiyi ve işçinin meselelerini tanıyor muyuz? Hatalarımız nelerdir? Bu sorulara ciddi cevaplar bulmak zorundayız. Bugün için en hatalı tutum, düşünmeyi ve araştırmayı reddederek, «maya tutu» biçiminde bir rahavete ve kolaylığa sosyalistlerin kendilerini kaptırmaları olacaktır. Düşünmekten ve tartışmaktan korkuyorsak, o hâlde fikir özgürlüğünü ne için istiyoruz?

BÜTÜN SOSYALİSTLER SUÇLUDUR!

Samim Kocagöz

(TIP Üyesi)

I. YÖN VE SOSYALİST KÜLTÜR DERNEĞİ

Sayın Doğan Avcıoğlu, YÖN'ün 168. sayısında, Türkiye İşçi Partisi'nin Haziran seçimlerinden sonraki durumunu ve aynı zamanda partinin genel tutumunu inceleyen bir başyazı yayınladı. TIP'in, Türkiye'nin tek sosyalist partisinin, bütün toplumcuların bel bağladığı bu kuruluşun tutumunda, gidişinde düştüğü yanlışları belirtiyor, bu yanlışların üzerinde bütün toplumcu aydınların düşünmesini, tartışmasını öneriyordu. TIP, üzerinde konuşmaların, tartışmaların, zamanı geldi; YÖN gibi

sosyalist bir gazetenin böyle bir konuşma ve tartışmalara önyak olması görevlerinden sayılır diye düşünebiliriz. Düşünebiliriz demem, bir bölüm sosyalisti sinesinde toplayan Sosyalist Kültür Derneği'nin ve onun sözcüsü olmasının gereken YÖN'ün, Türkiye'deki sosyalist eyleme girmiş bir partiyi eleştirmek hak kıdır dememe yol açar ki, gerçek ten TIP'li olmayan sosyalistlerin umut bağladığı —kendileri bağlanmasa da bir partiyi eleştirmek haklarıdır. Doğan Avcıoğlu böyle bir tartışma olanağını ortaya koymakla çok iyi etmiştir. Bir bakıma YÖN, sos-

yalist Kültür Derneğinin sözcüsü sayılır.

Avcıoğlu'nun TİP'in düştüğü yanlışları sayarken üzerinde durulması gereken şu üç nokta önemlidir: 1) TİP, işçi, işçi olmayan gibi parti üyesi suni bir ayrıma kapılmıştır. 2) Bunun sonucu, «Parti organlarına seçileceklerin yarısının işçilerden gelmesi —53. madde tüzükte zorunluğu, aslında çoğunluğu sosyalizmden habersiz, oportünist ve bürokrat küçük burjuvalar olan sendika yöneticilerine, değerli unsurların feda edilmesi pahasına, haksız imtiyazlar tanınmasına yol açmıştır. (...)» deniliyor. 3) TİP, gençlikten gelen isteklere rağmen, gençlerin parti organlarında temsiline razı olmamıştır.

Sayın Avcıoğlu'nun sıraladığı TİP'in öteki yanlışları üzerinde durmuyacağım, bu kadarı ile yetineceğim. Çünkü bu üç nokta, daha ilk, birinci kurultayda —İzmir'deki— büyük protestolara sebep olmuş, büyük tartışmalara yol açmıştır. Bu yüzden Sayın Prof. İsmet Sungurbey ve daha birçok aydın sosyalist, kuruluş kurultayının sonunda TİP'den ayrıldılar.

Bilimsel tartışmalara girişecek değilim: bu yazımda; zaten yetkimin dışındadır böyle tartışmalara girişmek. Ancak, gözlemlerimi ve izlenimlerimi —birkaç yıldır biriken— belirtmeye çalışıyorum. Ve diyorum ki, Doğan Avcıoğlu, ortaya koyduğu birtakım gerçeklerle, HAKLIDIR. Ama yazımın bu bölümünde haklı olduğunu belirtiyorum. Avcıoğlu, haklı olduğu kadar da suçludur. Suçluluğunun nedenlerini açıklamayı da yazımın son bölümüne bırakıyorum.

II. CUMHURİYET HALK PARTİSİNDEKİ KAYNAŞMA

Konumuzla ilgisi yok gibi görünüyorsa, Bülent Ecevit ve arkadaşlarının partilerinin açtığı genel görüşmelerde verdiği meydan savaşından biraz söz etmek gerekiyor: Ortanın solu sorunu, partiyi iyice karıştırmıştır. Bugünkü (6 Temmuz) gazeteler, CHP grubunda ileriler, Turhan Feyzioğlu'nun konuşmasını alkışlamadı.. Diye yazıyorlar. İnönü, Sayın Ecevit'in arkasını okşasa da, yemekte davet etse de, giderek Ekimdeki Kurultayda ondan yana çıksa da faydası yok. Grup için bilmem ama bütün Halk Partililer, —konuştuklarını, dinlediklerini— Ecevit'e ateş püskürüyorlar. Sayın Ecevit'in ve arkadaşlarının başarısını candan dilerim. Yaptıkları savaş —partilerinin içinde ve kendilerine göre gerçekten olumlu, cesareti bir savaştır. Her partinin böylesine bir iç özgürlüğe, tartışma özgürlüğüne sahip olması inrenilecek bir sorundur. Sayın Ecevit, parti içinde yaptığı mücadelede, verdiği savaşta haklıdır. Onun hakkını yazımın bu bölümünde teslim ederken, savaşını kazanmasını canı gönülden dilerim. Ama aldandığı bir nokta var. Bu noktada suçludur. Suçunun nedenini yazımın son bölümüne bırakıyorum.

III. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİNİN TUTUMU

1. Bölümünde yazımın, Avcıoğlu'nun TİP için sıraladığı yanlışları göstermiş, ve kendisine hak vermiştik. Buna bir de TİP'in sıkı sıkıya sarıldığı, İşçinin önderliği sloganını da ekleyebiliriz. Önce, İşçi Partili arkadaşlarıma bir soru sormak gerekiyor: Marks'dan yana mıyız, yoksa Marks'ın yirminci yüzyıldaki kazandığı başarıdan yana mıyız? Bir başka deyişle: Marks ve Engels'in kitaplarından yana mıyız? Yoksa bu kitapların bugün her ulusun koşullarına uygun yorumundan. DEVRİMCI-

LİK OLAN SOSYALİZMDEN yana mıyız? Bugün Türkiye'de İşçi Partisini, işçiler desteklemektedir. Bugün Türkiye'de İşçi Partisini işbirliği kodamanların ilçelerdeki elulakları esasın desteklemektedir. Köylünün desteğini kazanamayan hiçbir parti, ömrübillâh iktidara gelemeyiz. Bu yazdıklarım, İşçi Partisinden ayrılan, ya da onun tutumuna katılmayan sosyalistlerin düşüncelerinin özeti. Ben, bir İşçi Partili olarak, parti disiplinine uyarak, partimin haklı olduğunu kabul edebiliyorum. Ve içinden taşmasını, gelişmesini, bütün memleket koşullarına uygun bir yol çizmesini bekleyebiliriz. Ama Türkiye'nin biricik belbağladığı bu sosyalist kuruluştan bir başka kuruluştan da meydana çıksa, birinciden daha farklı bir başarıya ulaşacağını da sanmıyorum. Bu yüzden TİP, tutumunda haklıdır diyorum. Benim anlayamadığım, bilemediğim, üst kademelerin bir düşüncesi vardır diyorum. Gelgelelim ona hak verirken, suçlu olduğunu da biliyorum. İşte son bölüme geldik, açıklıya lim!

IV. BÜTÜN SOSYALİSTLER SUÇLUDUR

Bir ülkenin olanak ve koşullarına göre bütün sosyalistlerin, sosyalizmin yorumunda birleşeceklerini umacak kadar saf değilim. Batı ülkelerine bir bakın.. gibisine de ukalâlık yapıyacağım. Bize bakın! Bizim Türkiye'mize bakın! Bir yol, 37000 Amerikan askerle fiilen işgal altındayız. Madenlerimiz, petrollerimiz, ithalât ve ihracatımız sömürülmektedir. Ne iç, ne de dış politikamız, politikadır. Bütün bunları sayıp dökmeye uğraşmıyacağım: Yurdun (hali pür melâli) meydana. Önce bizimizden sömürgeciliği ve sömürleri def etmek zorundayız. Gerçek memleketçi sosyalistler ayrı ayrı kamplarda bu işi başaramazlar. Başaramadıkları da meydana. Bütün sosyalistlerin bir büyük belâyı bir yakaya itebilmek için elbirliği yapmaları gerekiyor. Bu birinci dönem olacaktır. İkinci dönem, sömürücü belâyı bir yana ittikten sonra, isterlerse sosyalistlerin kendi aralarında kozlarını paylaşma dönemi olmalıdır. Sorarım size, bir kişi denize düşmüş, kıyıda da üç beş kişi durmuş tartışıyor: «Şu denize düşen kişi boğulmaktır. Kurbağala ma yüzerek kurtarmak daha iyidir... Yok efendim sırtüstü yüzmeli.. Hayır, serbest yüzüş en iyisidir..» Bu tartışma sonunda adamağiz sizler ömür! Efendim, nasıl yüzerseniz yüzün, önce kurtarın boğulanı, sonra aranızda istediğiniz biçimde yarışsınız... 27 Mayıs'da boğulanı kurtarıp, kıyıya çıkardık. Sonra suni teneffüs mü yaptırılmalı, yoksa hastahaneye mi kaldırılmalı, ya da bacaklarından silkeleyip yuttuğu suyu ağzından mı çıkaralım derken.. Elimizde çok şükür sadece Anayasa kaldı! Sıkı durmazsak o da gidecek..

Şimdi gelelim konuya: Sayın Avcıoğlu ve Sosyalist Kültür Derneği yalnız eleştiri ile uğraştığı, sosyalizmi bilenlere yeniden öğretmeye — halk YÖN okumuyor— kalkıştığı, eyleme geçmediği, beğenmediği TİP'in saflarına katılıp, beğenmediği yakaları parti içinden düzeltmeye çalışmadığı için suçludur! Sayın Bülent Ecevit, partisinin içinde yaptığı mücadele ile haklıdır. Ama Kurultayda Satır'ın, Erim'in ya da Feyzioğlu'nun sekreter olacağı, Paşa desteklese de (Partiyi) kazanamayacağı da bir gerçektir. Bu takdirde sosyalist bir parti ile işbirliği yapmazsa suçludur. Partiyi kazanır, C.H.

P.'yi ortanın soluna götürebilirse —ki çok zor— bir diyeceğimiz yok.

TİP'e gelince, teknelci bir zihniyetten kurtulup, kucakını bütün gelecek sosyalistlere açmazsa, SUÇLUDUR! Ben, bütün umudumu TİP'in Ekim Kurultayına bağladım. Bu kurultayda partinin daha bir güçleneceğine inanıyorum.

TİP'den ayrı bir sosyalist kuruluştan bütün sosyalistlerin birleşeceği fikri de akla gelebilir. Ama böyle bir kuruluş meydana getirmek, bugünün koşulları altında olanaksızdır (bu konu, ayrı bir tartışma konusu olabilir).

İşte sayın Avcıoğlu'nun amaç istediği olumlu bir tartışmaya böylece katılıyorum. Ve diyorum ki, TİP'in çatısı altında

toplansın bütün sosyalistler suçludur. Toplanılmasını isteyenler de suçludur. Ben de sosyalist İşçi Partili olarak suçluyum. Suçluym ama şu yazıyı yazmakla ödevimi yaptığımı sanıyorum. Suçumu, bütün sosyalistler —hak verenler bana— başışlar sanırım. Partiden ayrılmak, partiden çıkmak, partiyi beğenmeyip yaklaşmamak kolaydır. Ama bütün sosyalist aydınların sosyalizm için savaşmamaları —sade yazı ile değil— partili olarak savaşmamaları suçtur. Önce ana ilkelere birleşelim, sonra ayrıntılar için birbirimizi ikna edelim. Türkiye'nin bugün sosyalistlerin birliğine muhtaçlığı var!

YÖN'ün notu:
YÖN, Sosyalist Kültür Derneğinin organı değildir.

TİP'E DAİR...

Mürsel Engin

(TİP Gençlik Kolu Üyesi)

Sayın Doğan Avcıoğlu'nun TİP hakkındaki eleştirmesini yer yer üzüntü ile okudum. Aydın güçlerimizden böyle temel ve ulusal sorunlarda birbirinden yabancılaşmasını tüm toplumcular endişe ile karşılamaktadırlar.

YÖN'ün toplumun bilinçlenmesi yolunda yaptığı katkısı asla yatsırmıyoruz. Fakat bu arada YÖN'cülerin sosyalizmi ve yöntemlerini TİP'den ayrı bir anlam ve eylem içinde değerlendirmesini de yadırgamaktayız. Sosyalizmi katı bir doktriner açıdan benimseyip bunun dışındaki değerleri hafife almak büyük yanlışlıktır.

Bilgelerin, kitapların kalıplaşmış, zaman aşımına uğramış atmosferinden çıkmak, elek'de kalan değerleri Türkiye'nin ve Yirminci Yüzyılın koşullarına potasında pişirmek, biçimlendirmek gerekir.

Bu açıdan hareket sırasında, katı dogmaları bir yana bırakmak, yeni bir anlayışla «sosyalizmi gerçekleştirme yolunda yeni bir çığır açmak» Sayın Avcıoğlu'nun iddia ettiği gibi gerçeklerle çelişen bir eylem değildir.

Bunun en iyi örneğini Tunus veriyor. Bakın bu konuda Tunus Kültür Bakanı Şadlı Klîbî ne diyor: «Sosyalizm tek'dir; her ülkenin şartlarına göre değişik uygulamaları vardır. Sosyalizmi bölgelere veya ırklara göre etiketlemek bunun hem bilimsel yanı kalmaz, hem de bazı insanlar köca bir bölgenin lideri olmak hevesine kapılırlar. Biz sosyalizme Tunus gerçeklerinden hareket ederek vardık. Onu bir FELSEFE olarak değil, bir HAREKET metodu olarak kabul ediyoruz.»

TİP, bir tabu değildir. «Hatası yok» da denilemez. Ve sosyalist de bir insandır nihayet. O da yanılabilir. Ama bu yanılma, en had seviyeye inmiş, en bilimsiz yanılma. Onu tenkid ederken bazı hususlarda özellikle dikkatli davranmak zorundayız. Sosyalist kadronun henüz çok yetersiz oluşu, en ufak statüko dışı eylemi komünistlikle suçlayan anlayış, ve diğer engeller bu konuda bizi çok hassas,

Gelecek sayıda

İLHAMİ SOYSAL

görüşünü açıklıyor.

ölçülü davranmaya zorlamalıdır. Sayın Avcıoğlu'dan da bu nedenlerden dolayı daha ölçülü davranmasını bekledik. Kısaca değinmek istiyoruz birkaç noktaya:

1 — «TİP ne yaparsa doğrudur» tutumu sosyalistçe bir davranış olmaz, diyor Sayın Avcıoğlu.

Hiç bir TİP'li böyle bir kompleks içinde değildir ve böyle bir iddia da şimdiye kadar bulunmamıştır. Böyle bir suçlama, çok tutarsız itham..

2 — Sayın Aybar'ın Senato seçimleri için Radyoda yaptığı son konuşmada «1969'da başa gürüleceğiz» çağrısını ciddiyetten yoksun, gerçeklere aykırı bir eylem diye nitilemekte Sayın Avcıoğlu.

Bu çok yanlış bir değerlendirmedir kanımızca. Şöyle ki, bir politika edebiyatı vardır. Bir seçmen psikolojisi vardır. «kısa devrede» gerçek dışı olduğunu herkesin kabullendiği bu değişikliklerin seçmeni bir şartlandırma olduğunu her sosyalist bilir. Biz hemen ve bu yersiz kadro ile iktidara gelmek istemeyiz. Programımızdaki vaatlerimizi yapabilecek kapasiteye geldiğimiz an zaten seçmen psikolojisi edebiyatı yapmaya gereksinme duymayacağız.

3 — Meşhur 53. madde yine şimşekleri çekmiş üzerine. Der ki bu madde, «Partinin bütün organlarında görevli bulunanlardan yarısının, kendi üretim araçlarına sahip olmadığı için emek gücünü üretim aracı sahiplerine satarak yaşayanlar veya işçi sendikaları yönetim organlarında görevli bulunan üyeler arasından seçilmiş olması gözetilir». Türkiye'de işçiden gelmeyen, emekçiye dayanmayan hiç bir toplumsal hareket başarıya ulaşamaz. TİP, bir sınıfa dayanmak zorundadır. Bu sınıf, münakaşasız, sömürülen emekçi işçi sınıfıdır. Bu madde dar bir sınıflandırma değildir. Ve kapsamına giren emeğini satarak geçinenlerin sayısı 5 milyona varmaktadır. Bu katı gerçek karşısında en doğal hareket, sömürülen sınıfa öncelik tanımadır. Ve TİP de bunu yapmıştır.

4 — Sayın Avcıoğlu'nun gençlik politikası hakkındaki eleştirisine gençlik kolunda çalışan genç bir TİP'li olarak aynen katılmaktayım. Gerçekten, TİP'in bir gençlik politikası yoktur. Bu çok önemli bir sorundur, TİP'li gençler için. «Zinde Kuvvetlerden çok büyük yardım gören TİP'in gençleri arka plâna at-

ması, «koy işleri bürosu», «kadınlar bürosu» gibi bürolar arasında «yardımcı bir kuruluş» olarak nitelenmesi affedilmez bir hatadır. Parti merkezlerinde çalışanların hemen yarısını gençler oluşturmaktadır. Toplumcu uyanışa en büyük katkılardan birini de gençler yapmaktadırlar. Bu gerçekler nasıl hasıraltı edilir, şaşıyoruz.

5 — TİP'in getirdiği kanun teklifleri tenkid ediliyor. Bazı tekliflerin yetersiz olduğu söylenebilir. Fakat bu tekliflerin mükemmel olup olmaması bir noktada iflâs eder; sosyalist bir kanun teklifinin kapitalist bir Meclis tarafından kabul edilmeyeceği tabiidir. Hem bu atmosferde ölüm - kalım savaşı yapan bir partiden A'dan Z'ye dek kusursuz kanunlar beklemek insafsızlık değil midir?

6 — «Eli Nasırlılar Meclise» sloganı yerine «En iyi sosyalistler Meclise» sloganı söylenmelidir, diyor Sayın Avcıoğlu. Bir bakıma doğru ama, eli nasırlı diye yapı işçisi Ahmet'in, eli nasırsız fakat sosyalist iyi aydın kişiye tercihi söz konusu olamaz. Böyle bir eylemde bulunulmadı pek. Bu arada işçi sınıfına tanınan değerden dolayı parti kadrolarına aydın sosyalistlerden daha az sosyalist ve belki «oportünist sendikacılar» girmiş olabilir. Fakat sosyalistlik anadan doğma bir Tanrı vergisi midir ki? TİP'li bir bakıma sosyalizmin esprisini kapmış olan uyanmış kişileri parti disiplini felsefesi potasında işleyerek biçimlendiren, pişiren bir örgüttür.

7 — TİP son zamanlarda bir çok konularda tâviz veriyor. Örneğin son radyo konuşmalarında uzun bir karma ekonomiyi benimser bir tarzda konuştu, diyerek tenkid etmekte Sayın Avcıoğlu.

Şadlı Klîbî'nin ilginç açıklamasının ışığı altında obektif olarak düşünelim, TİP'in katı dogmalarından sıyrılarak Türkiye'nin koşullarına göre kendini reorganize etmesi teorik olmaktan pratik ve gerçekçi olmak durumuna geçmesi gayet normaldir. Komünist uluslar bile Marks'ın, Lenin'in felsefi atmosferinden kendilerini yavaş yavaş kurtarmakta, katı dogmalardan sıyrılmaktadırlar. Zaten bugün hemen hemen dünyanın hiç bir yöresinde kitaplarda ifadesini bulan sosyalizm uygulaması kalmamış gibidir. Her ülke kendine, kendi koşullarına özgü bir anlayışla sosyalizmini kurmuştur. Sosyalist yoldan kalkınma çizgisi, mutlaka kitapların içinden geçmez. Bu çizgi ülkemizin koşullarına göre, sırasında zigzaglar çizer, hattâ zararsız tâvizler verir. Ve fakat bu çizginin ana hedefi bağımlılıktan kurtulmadır. Radyoda yapılan konuşmalarda, «karma ekonominin geçici niteliğini» daimî veya daha uzun bir zaman perspektifi çerçevesi içine alıyormuş gibi bir ifade olabilir belki. Bunu ters açıdan değerlendirilmek, haksızlıktır.

Bu konuda Radyoda seçmenlere tâviz verilmiş ise, bu aslında normal bir seçim taktiğidir. Gerçekleri söylerken karşı tarafın değerlendirme kapasitesini dikkate almalı ve sırasında bu değerlendirme kapasitesi çerçevesi içinde hiç olmazsa sert çıkışlar yerine, daha ılımlı çıkışlar yapılmalıdır.

Tekrar ediyoruz, «TİP ne yaparsa doğrudur» yanlış değer dostça ve bilimsel bir düzende nız fayda getireceğine inanyo-yapıcı tartışmaların TİP'e yal-kampanyayı destekliyoruz.

ŞEMDİNLİ RÖPORTAJI

Yazı ve fotoğraf:

Muzaffer Erdost

Gerdî Aşiret Reislerinden Ahmet (Kayran) Bey

Seyit İslâm Geylânî

(Diman köyü)

İNGİLİZLERİN İLK PAZARLIGI: ONİKİ İNGİLİZ SİYASİ HAKİMİ KAYIP

BİR BÖLGEYE DIŞ SIZMALAR KAĞITLAR IMZALANDI

Nehri'yi bir gün hiç umulmadık insanlar ziyaret etti. Kılıkları kendi kılıklarına benzemiyordu. Şelşepik değil, ceket ve pantolon giymişlerdi. Başlarında poşi yoktu. Kiminin kasketi, kiminin mantar şapkası vardı. Kale kapısının önünde atlarından indiler. Muhammed Sıddık, bu yabancıları getiren Metropolit'e Ho«ş geldin» dedi. Yeni misafirlerinin kimler olduğunu sezmede güçlük çekmedi. Bunlar zaman zaman Rumiye'de (Rizaiye, İran) gördüğü İngilizlere benziyordu. On iki kişiydiler.

İlk yorgunluk çayını içtikten sonra Metropolit (1), Muhammed Sıddık'a, «Kendisikle gizli görüşülecek işleri olduğunu» söyledi.

«Odada Muhammed Sıddık, Metropolit ve on iki İngiliz kalmıştı. Metropolit, «Bu on iki siyasî hâkimin kendisiyle görüşmek için tâ İngiltere'den geldiğini» söyledi. Dün gece Derareş'te kendisine misafir olmuşlardı. İngiliz siyasî hâkimlerinden (Entilejans Servis memuru) biri Kürtçe biliyordu. Muhammed Sıddık ile uzun uzun konuşular, Razi olursa İngilizler kendisine bir altın maaş vereceklerdi. Metropolit'e beş yüz altın, aşiret reislerine yüzer altın ve her aile reisine on altın maaş vereceklerdi. Gene herkes işini yapacaktı, kazancı kendisinini. İstedikleri tek şey, Osmanlı İmparatorluğuna değil, İngilizlere tâbi olmalarıydı.

Muhammed Sıddık misafirlere güzel yemekler çıkardı. Fazla konuk severlik gösterdi. İngilizler bir takım yazılar yazdılar. Kağıtlar doldurdular. Muhammed Sıddık, Metropolit ve İngiliz siyasî hâkimleri birçok yerlere adlarını yazdılar, imzaladılar.

İkinci olmuştur. Muhammed Sıddık, Metropolit'e dedi ki: «Sen çok yoruldu. Git, dinlen artık. Bunlar benim kıymetli misafirlerimdir. Artık onları Rumiye'ye ben götürürüm». Metropolit ayrıldı, Derareş'e gitti. On iki İngiliz siyasî hâkimini, o gece Nehri'de Muhammed Sıddık'ın evinde kaldılar.

BERLİN DRANK BAĞDAT

İngilizler Nehri şeyhlerine bugünkü siyasî deyimini ile kanca takmak için ciddi bir teşebbüse girişmişlerdi. Bu oluşun uzak ve yakın etkenleri nelerdi? Basit bir ilgi miydi? Yoksa Ortadoğunun büyük çalkantılara gebe yüzünde görünen ilk sivilcelerden biri miydi?

«Berlin Drank Bağdat». Bu söz «Berlinden Bağdat'a» demektir. Ve 1903 de, yani, Almanlar Bağdat Demiryolu yapımı hakkını Osmanlı İmparatorluğundan aldıkları yılda, Berlin'de pek moda olan bir sözdür. Bağdat Demiryolu ile, Almanlar Basra körfezine uzanıyor, böylece hem Hindistan yoluna inmiş ve hem de Hindistan yolunu Berline bağlayarak kısaltmış oluyorlardı.

Bu taktiği gören İngiltere, Rusya ile, İran, Afganistan, Tibet üzerindeki meselelerde anlaşarak (1907), Almanyaya karşı Hindistan yolunun önünü kestiler. Osmanlı İmparatorluğunun bütünlüğünü

savunan İngiltere, politikasını değiştirdi. İmparatorluğu, dil, din, ırk ayrılıkları temel ilkesine dayanarak parçalamaya başladı. Bağdat'ı Basra Körfezine bağlayacak Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde, Arap emir ve şeyhleri ile pazarlık ederek, haklar satın aldı. Hindistan'ın ileri karakolu olarak düşünölmeye başlanan ve Afrika müstemlekelerini Hindistana bağlayacak olan Irak'ta, Almanlarla İngilizler arasında gizli bir savaş başlamıştı.

Bağdat Demiryolunun sağında ve solunda yirmi beş kilometrelik saha içerisinde maden arama ve işletme hakkı Almanlara verilmişti. Almanlar demiryolundan önce, geniş bir sahaya yayılmış maden arıyorlardı.

Almanlara verilen demiryolu imtiyazına karşı, İngilizler Osmanlı İmparatorluğundan, Dicle ve Fırat üzerinde nehir ulaştırma imtiyazını aldılar. Böylece İngiliz siyasî hâkimleri de, bölge içersine serbestçe girebilmek ve yayılmak imkânını buldular. Deh ile Oramar arasında maden arayan, harita çizen, fotoğraf çeken iki Alman mühendisi bu yıllarda esrarengiz bir şekilde öldürüldü ve kimlerin öldürdüğü de bilinemedi.

Almanlar, Osmanlı İmparatorluğu ile olan ilgilerini kuvvetlendirirken, İngilizler çatışma alanı olan bölgelerde dinî liderleri, şeyhleri tahrik ederek, para ile satın alarak, İmparatorluktan koparmaya başlamıştı. İşte Nehri'ye gelen on iki İngiliz siyasî hâkiminin amacı bu bütünü bir parçasıydı. Bölgede ve Kürtler üzerinde yaygın etkisi olan Nehri şeyhlerini satın almak ve böylece bugünkü Irak'ın kuzeyinde, dağlık bölgeden Batıya doğru bir koridor açarak Bağdat Demiryolu daha Musul'a inmeden önünü kesmek istiyorlardı.

KUŞ GÖLÜNE KADAR GİTTİLER

On iki İngiliz siyasî hâkimini, o gece Muhammed Sıddık'ın evinde kaldıktan sonra, sabahleyin yol hazırlığına başladılar. Yanlarında Muhammed Sıddık'ın özel olarak görevlendirdiği eli silâhlı muhafız vardı. Muhafızlara Seyit İslâm başkanlık ediyordu. Üç günlük kumanyalarını aldılar, erkenden yola çıktılar.

Yukarı Katuna, Şikeftan üzerinden giderek İran sınırına geldiler. İran toprağı içersinde Gerkit Tayra (Kuş Gölü) denen bir yayla vardır. Elli mu-

hafız oradan geri döndü.

DOLAŞTILAR, ARADILAR, BULAMADILAR

Aradan bir kaç ay geçmişti ki, Osmanlı İmparatorluğu Muhammed Sıddık'tan bu on iki İngiliz soru. İngilizler istiyorlardı. Muhammed Sıddık «Haberimiz yok» diye cevap verdi. «Biz onları İran'a sağ salım geçirdik, gerisine ben ne karışırım?»

Bir ay sonra İngilizlerin de bulunduğu bir kurul geldi. Kuş Gölüne kadar gittiler. Dolaştılar, aradılar, bir şey bulamadılar, geri döndüler.

«Peki» diyorum, «Ne oldu bu on iki İngiliz?»

Otuz yıl önce ikinci süt dişlerini çıkarmış olan yeşil kavuklu ihtiyar adam gülüyor. «Biz yola çıkarmadan önce Muhammed Sıddık beni çağırıyor» diyor, «Bana dedi ki: Sınırı geçer geçmez bu on iki İngiliz öldürecekler, üzerlerindeki kağıtları hepsini yakacak, kendilerini gömüp geri geleceksiniz.» Biz de Gerkit Tayra'ya gelince üzerlerine saldırdık. Hançerle. Hepsini öldürdük. Üzerlerindeki kağıtları yaktık. Kendilerini oraya gömdük. Eşyalarını Muhammed Sıddık'a getirdim. İçlerinde şişman biri vardı. Belki on hançer vurdum, bir damla kanı akmadı. Onun elmas yüzüğünü de ben aldım.»

İngilizlerin kudretli Nehri Şeyhlerine takmak istedikleri ilk kanca, on iki İngiliz gizli polisinin ölümü ile bir zaman aralanır gibi oluyor.

İki

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE NESTURİLERİN İHANETİ

ŞİMDİ KAN İÇİNDE YATIYORSUN

«Ah Gülo Gülo» diyen yanık bir ses, koyun barsağı gibi dolanıyor, geceye ve köy odasına hüznü akıtıyor. Kirmançlar, bağdaş kurmuş, sessiz sigara sarıyor ve farkına varmadan Cizreli Ahmedin sesini işiyor. Gülo bir türkü için de «Ama sen evlisin» diyor Hacı Musa'ya, «karını boşa, öyle gel yanıma, yoksa yanaştırmam seni» Hacı Musa karısını boşayıp geliyor. Gülo kaçıyor gene, uzakta durup gülüyor, «Ben sana şaka söyledim» diyor, «Sen Müslüman-sın, ben Hıristiyanım, ben seni almam, senin dinine dönmem» Hacı Musa çekiyor silâhını, vuruyor. Gülo yerde yatıyor, aşk acısı göklere yükseliyor. Bir

kirmanç radyonun düğmesini biraz daha geviriyor, ses pencerelerden taşıyor, Cizreli Ahmet «Ah Gülo» diyor, «seni öpmesi ne hoştu, şimdi kan içinde yatıyorsun»..

Halk türkülerinin bir çoğunda «kiline», eski ve unutulmuş şarkıları ve eski bir hayatı bize haber verir. Köyleri, soyları, tarihleri bilinmez ama, aşkları bilinir. Yalnız yaşayan türküler değildir. Hiç el değmemiş gibi sağlam kiliseler vardır bazı köylerde. Bozulmuş bağlar, yabanileşmiş meyva ağaçları, asmalar vardır.

Bazı yazarların «Dağlı Hıristiyanlar», bazı yazarların «Hıristiyan Kürtler» dedikleri Nesturiler, Şemdinli'de Kirmançlar ile birlikte yaşıyorlardı. Onlar da Kirmançlar gibi şelşepik giyiyor, başlarına poşi sarıyorlardı. Günlük yaşayışları Kirmançlara benziyordu. Dinleri ve bir de dilleri ayrıydı. Şarap içiyorlardı. «Babam ne zaman domuz vursa, gelir Nesturilere haber verirdi» diyor Mustafa Töre, «Onlar gider domuzu alırlardı, gelir bir iki gün tarlamızda çalışırlardı».

Derareş'te Nesturi Temel Kilisesi vardı. Metropolit orada otururdu. Metropolit bir Nesturiyi afazoz etse, Kirmançlar da bu afazoz'a saygı gösteriyor, kilise ile barış içinde yaşıyorlardı. Muhammed Sıddık zamanında, Metropolit'in İngilizlerle anlaşmaya kalkışması bu barışın zedelenmesine yol açtı.

KISA TARİHLERİ

Nesturi kilisesi 2. Yüzyılda kurulmuştur. 5. Yüzyılda da İznik konsilinin kararlarını kabul ederek, Meryem Anayı bakire olarak tanımışlar ve İsa'nın ondan doğmadığına inanmışlardır.

Arami dili konuşan Nesturiler, kendi soylarını Asurlulara götürürler. Ama bu iddialarını belgitleyememişlerdir.

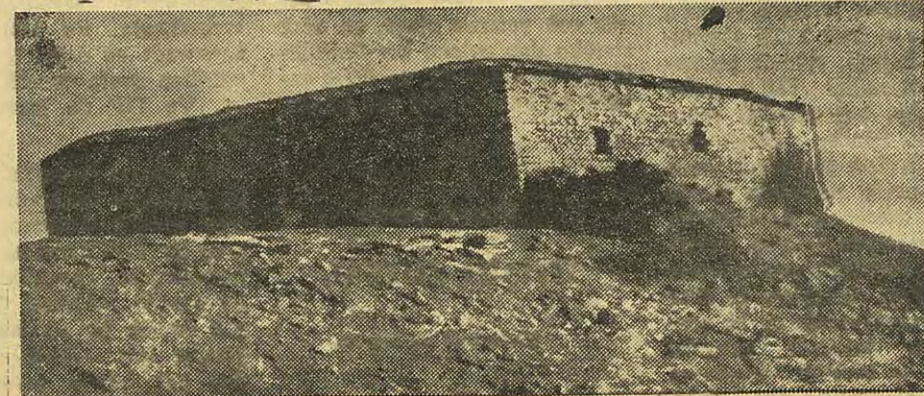
Timur istilâsında yüksek dağlık bölgelere çekilen Nesturiler, 16. Yüzyılın başlarında Rumiye Gölünden Musula doğru yayılmışlardır. Merkez olarak bazan Çölemerik'i (Hakkâri'yi) ve bazan da Koçani'si seçmişlerdi.

Liderleri Mar Şimun'dur. Mar Şimun iktidarı amcandan yeğene geçer. Nesturilerin temel kiliseleri Derareş'tir. Şemdinli'de sağlam duran bu kilisede Metropolit oturuyordu. Metropolit iktidara gelecek Mar Şimun'u takdis ediyor ve afazoz yetkisini elinde bulunduruyordu.

İHANETTEN ÖNCE

Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Türkiyedeki nüfusları kırk bini buluyordu. Hakkâri'nin güneyinde topolu halde, Hoşab, Başkale, Yüksekova ve Şemdinli'de dağınık olarak oturuyorlardı (2).

Birinci Dünya Savaşı başlamadan birkaç ay önce, Van Mutasarrıfı, Nesturi Patriği Mar Şimun'u davet etmişti. Kendisine çeşitli hediyeler sundu ve güvenlik verdi. Savaş başladıktan sonra da Nesturilerin, İmparatorluğa bağlılığını sağlamak için malî, idarî ve dinî konularda vaadlerde bulundu. Ama Mar

Nesurilerin temel kiliseleri Derareş

(Bedgaruk köyü)

TÜRKİYE'DE MİSYONERLER NASIL ÇALIŞIR ?

Misyonerler ve bir anlama «modern misyonerlik» sayılabilecek Barış Gönüllüleri, Türkiyemizde hayli rahatlıkla cirit oynatmaktadır. Amerikancılığın bir sonucu da, misyonerlerin faaliyetine az çok göz yummak gereğidir. Ama Türk gençliği ve aydınları, misyonerler konusunda uyanık olmalıdır. Arkadaşımız Erol Ulubelen'in (Foreign Affairs Cilt: VII, S. 398, yıl: 1928:29 - Önsayada Amerikan Misyonerleri, Yazan: E. M. Earle)den yaptığı çeviri, bu konuya genç nesillerin bilmedikleri bir aydınlık getirmektedir:

...Bu bölgede hiçbir Amerikan teşkilâtı misyonerlerimiz kadar faal değildir. Misyonerler bölgenin hiçbir tarafını ihmal etmeden faaliyetlerini her tarafta geliştirmişlerdir. Araplar arasında Reformed Church faaliyet gösterdi. Lutheranlar Kurtler arasında, Protestanlar ise Amerikan mektebi, Koleji ve Hastahanesinde faaliyet gösterdiler, buralara milyonlarca dolar sarf ettiler. Osmanlı İmparatorluğunun parçalanma devrinde (Abdülhamit devrinde) Misyonerler çeşitli olaylara sebep oldular. Ve oldukça kuvvetli diplomatik baskı yaptılar. Kapütülasyonlar sayesinde değişik şekillerde faaliyetlerini yürüttüler. Şimdi milliyetçiler, misyonerlere ve misyonerlere karşıdır. İlk Amerikan misyonu Padişahın izniyle yüz sene önce Türkiye'ye girdi, o zamanlar burada çekirge kadar çok kafir (İnfidel) vardı. Ayrıca doğu kiliseleri kötü Osmanlı idaresi yüzünden çürümüş ve çok bozulmuştu. Biz Yunan ve Ermeni kiliselerine hakiki din prensiplerini getirdik. Ayrıca Selânik, İstanbul ve İzmir'deki Yahudilerle de ilgilendik.

1820 de politikaya karışma mak şartı ile Türkiyenin isteğimiz yerinde Amerikan misyonu açmak hakkını aldık. Başlangıçta bize Müslümanlardan çok Hıristiyanlar karşı koydu. Ermeni Patriği, Protestanlardan şüphelendi. Fakat bütün bunlar misyonerleri yıldırmadı, daha çok inçil ve dolar akmasına sebep oldu. 1870 de Prespiteryanlar yeni bir usul denedi, tıbbi yardım adı altında hem tıp hem de din tahsil yapan talebeler gönderildi. Bu usul muvaffak oldu. Ve milyonlarca insanı buralara çekti. Ayrıca Robert Kolej ve İstanbul'daki kız koleji açıldı. İnçil onların dillerinde bastırılarak dağıtıldı. Zamanla Ermeniler en fazla tesir altında kaldılar. Abdülhamit devrinin bütün sıklığına rağmen kitaplar buralara kaçırıldı, geniş bir hıristiyan propaganda girildi. Ermeniler Amerikaya yollandı ve sonra Amerikan pasaportuyla geri getirildi. Kapütülasyonlardan istifade ederek geniş propaganda başlandı, dinamit üstünde çalışıldı. İhtilâlciler Ermenilere yardım edilip milliyet hisleri uyandırıldı ve geliştirildi. Amerikan misyonerleri yardımıyla dilleri ve tarihleri canlandırıldı. Komşuları Müslüman köylülerden üstün oldukları kendilerine anlatıldı. Bugün hiçbir tarihçi, Ermeni meselesinin canlandırılışında Amerikan misyonerlerinin rolünü inkâr edemez. Katliamlara karşı misyonerler Ermenilerden çeteler kurdu ve misyonerlere baskı yapıncaya derhal kuvvete bas vuruldu. Amerikan Devlet Bakanlığı misyonerlerin devamlı koruyucusu oldu, 1894-96 Ermeni ayaklanmasında 50 bin Ermeni ölmesine rağmen hiçbir Amerikan ölmedi.

Misyonerler Ermenilere yer, yiyecek ve elbise verdiler. Onlara yeni bir hayatıyet getirdiler. Amerikan hükümeti ısrarla Türklere 80 bin dolar tazminat aldı. Devlet Bakanlığı misyonerleri, tüccarları kadar korudu. Türkiye'ye Misyonerler kapütülasyonlar ve diğer batı usulleriyle girmesine rağmen şimdi kuvvetli bir muhalefete karşı karşıyadır. Şüphesiz misyonerler iyi niyet ve halkın hürmeti sayesinde yaşamaktadırlar, buna rağmen bugün diplomatik himayeye muhtaçtırlar. 1906 da Amerikan devlet bakanının dediği gibi, misyonerler kendi sahalalarının dışına çıkınca diğer sahalardaki ecebilerden daha çok muhalefet görürler. İster iyi, ister kötü olsun, Önsayadaki Amerikan misyonerleri her fırsatta Amerikan hükümetinin müdahalesini talep ettiler ve her türlü yardımı gördüler. Ayrıca kapütülasyonlardan her türlü faydayı elde ettiler. Misyonerlerin Amerikan politikasına zarar verdiği söylenemez. Şayet sayıları daha da fazla olsaydı ve daha tesirli çalışsalar Amerikan iş adamlarının sağladıkları fayda kadar fayda sağlardı.

Diğer taraftan Fransızlar jesuit ve Franciscan, Almanlar Lutheran Evangelist kiliseleriyle siyasi faydalar sağladılar. Amerika Çinde yürütüldüğü silâhlı mücadeleyi Türkiyede yürütmedi. Sadece 1885 den beri zaman zaman Akdeniz filosunu Türk suları na gönderdi. Filomuz Çanak-kale, Selânik veya İzmir'de Türk hükümetine Amerika'nın kudretli bir devlet olduğunu hatırlatmak. Amerikan misyonerlerinin prestijini arttırmak ve Amerikan halkının menfaatlerini korumak için gitti.

Hatta bir iki misyonerimizin öldürülmesine rağmen, silâhlı bir müdahale yapılmadı. Arada sırada yaptığımız hak talepleri bile iyi karşılanmadı. Şüphesiz müslüman bir millet sınırları içinde hıristiyanlığın bu derece yayılması iyi karşılanmaz. Anadolu'da Misyonerlere çok hürmet edilmesine rağmen, kapütülasyonlar dolayısıyla yaptıkları hareketler korku ve şüphe uyardı. Bizim New England'da İslâm misyonerleri Camiler açsalar ve buralara dolsalar mektepler açıp genç delikanlılarımızı kendi sistemlerine göre yetiştirse, üstelik kapütülasyon adı altında istediklerini de yapsalar, bizde ne reaksiyon olur bir düşünün.

Türklere, Çinlilere yaptığımız gibi Hıristiyanlığın üstün olduğunu kabule zorlayan bir anlaşma imzalatamıyoruz, bütün yaptığımız misyonerlerin emniyetini zorla korumak, Ermeniler ve Rumlar vasıtasıyla Hıristiyanlığın Müslümanlığa üstün olduğunu yaymak tan ibarettir.

Misyoner malları büyük Amerikan yatırımdır. Yakın bir gelecekte bu okullar saye

ŞAH AMERİKAYI KORKUTTU

Tahtını bir CIA darbesine borçlu olan ve Amerikan desteği ile ayakta duran İran Şahı dahi, Amerikaya karşı Türkiyeden çok daha bağımsız hareket etmektedir. Washington, Türkiye'ye yıllardır ısrarla istediği silâhları vermeyi reddetmiştir. Buna karşılık Türkiye ne yapmıştır? Hiç bir şey... İran ise, Amerikanın vermediği silâhları, nerede bulursa oradan almakta tereddüt etmeyeceğini göstermiştir. Şimdi Amerika telaşlıdır. New York Times, Amerikan telâşını Tahran mahreçli bir haberinde şöyle dile getirmektedir:

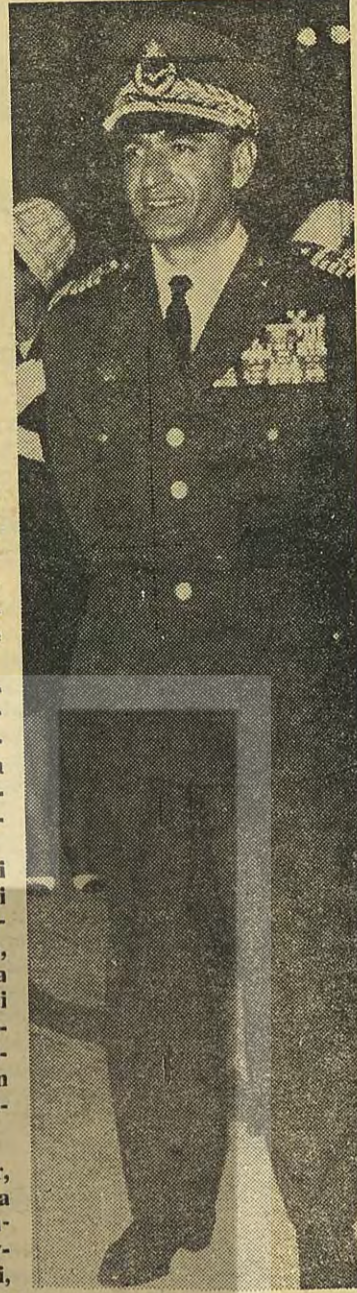
«Tahran—13 Temmuz, Thomas F. Brady yazıyor: İran Hükümeti, yetkili kaynakların bildirdiğine göre, İran Körfezinin savunması için Sovyetler Birliğinden karadan atılan uçak füzeleri almak kararındadır.

Anlaşmanın önümüzdeki iki hafta içinde imzalanabileceği bildirilmektedir. Anlaşma yapılırsa, ABD'nin müttefikleri İran, Sovyetler Birliğinden ilk defa olarak silâh alacaktır. İkinci Dünya Harbinden beri, bir askeri ittifak anlamına gelen ikili anlaşmalar yoluyla, İranın askeri teçhizatının fiilen tamamını ABD sağlamıştır.

Buradaki Batılı gözlemciler, İranı Sovyet füzeleri almaya iten nedenleri bilmekle beraber, durumdan rahatsızlık duymaktadırlar. Zira bu gelişmeyi, Orta Doğuda Amerikan nüfuzunu zayıflatmak isteyen Sovyet gayretlerinin bir parçası olarak değerlendirmektedirler.

Bu gözlemciler, anlaşma imzalanırsa, Amerikan Kongresinin sert tepki göstermesinden ve bu tepkinin de, Sovyet amaçlarına hizmet edecek bir diplomatik «tırmanma» sonucu, İranı daha tarafsız bir mevkie itmesinden endişelidirler.

Gözlemciler ayrıca, bir ülkede Sovyet silâhlarının ve askeri teknisyenlerinin varlığının, askeri güvenlik dolayısıyla, A

BD'nin bu ülkeye sağlayacağı silâh çeşitlerinin sınırlandırılmasına yol açabileceğini belirtmektedirler.

İranı Sovyetlerden füze almaya iten nedenler, fiyat ve kredi şartlarıyla, Abadan Rafinerisi ile Kharg Adasındaki petrol yükleme tesislerinin savunmasının zayıflığı hususunda Şahın duyduğu endişedir.

İranın temel endişesi, İngiltere, 1968 de Aden ve Güney Arabistanı terkedince, Birleşik Arap Cumhuriyetinin bölgede

en kudretli devlet hâline gelmesidir. Bu durumda Şah, Körfezin karşısında en büyük düşmanı Nâsir ile yüzyüze gelecektir.

Hiç şüphe yok ki, Kharg Adasındaki havalalanma tesisleri, «vur ve kaç» biçimindeki hava bombardmanları için son derece kolay bir hedefdir. İran, bu tip hücumlara karşı savunma imkânlarından yoksundur. İrana yılda 600 milyon dolar gelir sağlayan petrol ihracatı, bu tesisler vasıtasıyla yapılmaktadır.

Şah bir mülâkatta, Körfezin savunmasını, mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirme azmini açıklamıştır. Şah, füzelerden söz etmemekle beraber, Hükümetinin Moskova ile temasta olduğunu ve alınabilecek savunma silâhlarının şartlarını bildiğini söylemiş ve şöyle devam etmiştir: (Peşin ödeyecek paramız yok, ABD'nin bizim meselemizi anlayıp anlamadığını bir hafta, ya da on gün zarfında öğreneceğiz).

Mali mesele, İranın ekonomik kalkınma yolundaki büyük ve başarılı yatırım çabalarının mevcut bütün kaynakları yutmasıdır. Başbakan Emir Abbas Hüveyda, Pazartesi günü, yatırım teçhizatı ithalinin gelecek yıl İranın ödeme dengesinin açık vermesine yol açacağını söylemiştir. Böylece önümüzdeki beş yıl kritik olacak ve kalkınma hızı yavaşlatılmadığı takdirde, dış ödemeye güçlükleri başgösterecektir).

Şah, bu güçlükleri hafifletmek için İranın belli başlı petrol kaynaklarını işleten Konsorsiyumdan önümüzdeki beş yıl zarfında üretimi her yıl yüzde 17,5 oranında arttırmasını istediğini açıklamıştır. Fakat Konsorsiyumun bu taahhüde girmekten kaçınan cevabı, bu konuda pek az ümit bırakmaktadır. Hâlen yıllık petrol üretimi artışı, yüzde 9 civarındadır.

Bu durumda, füzeler için Sovyetlerin uzun vâdeli ve uygun şartlı kredi teklifi meseleye cazip bir çözüm yolu getirmektedir. İran daha geçenlerde Moskova ile, İsfahanda kurulacak bir makine imalât fabrikası ile bir çelik fabrikasının döviz ihtiyacının finansmanı hususunda anlaşma imzalamıştır.»

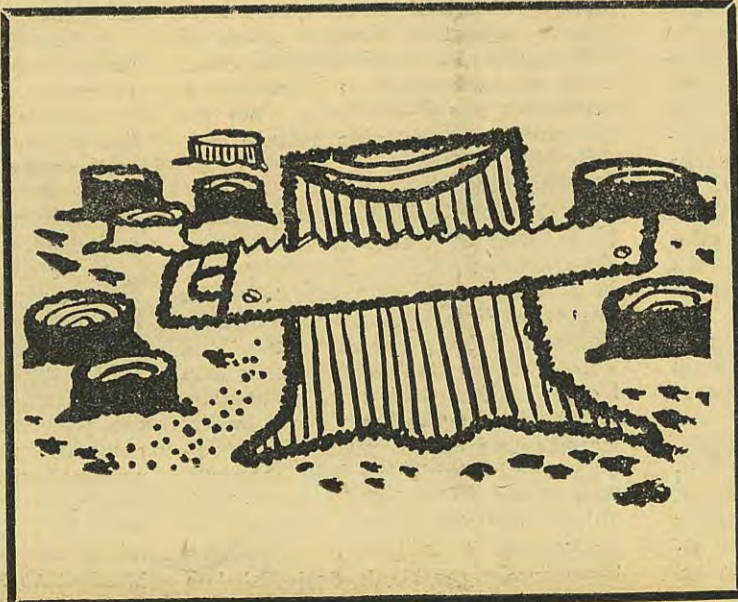
sinde yalnız Amerikan hayatları için değil, fakat Amerikan malları için de müdahalede bulunulabilir. Şimdiden 435 mektep ve 19.795 talebe var. İnçil haric satılan diğer kitaplar bile müthiş para bırakıyor. Şimdilik 7 milyonluk bir gelir var. Misyonerler Hıristiyanlığın ticarî kalesidir. Son 25 senedir Türkiye ve İrandaki ihtilâl hareketinden misyonerler istifade ettiler. Genç Türk ihtilâli sırasında Türklere misyoner mekteplerine talebe oldular. Son

zamanlarda milliyetçiler Amerikan ve diğer Hıristiyan misyonerlerine kızıyorlar. Tahsilli Türklere Misyonerleri geri kafalı, peşin hükümlü ve az kültürlü buluyorlar. Artık Hıristiyan askerleri ileri marşını bile söyletmiyorlar. Misyonerler Türkiyede Avrupa Emperyalizminin öncüleri gibi görülüyor.

Misyonerler Amerika'nın Türkiye ve Bulgaristana harp açmasını istedikleri, mütareke yıllarında da şüphesiz mis-

yonerlerin faaliyeti çok karanlıktır. Ve Hıristiyanların yaptıkları çeşitli hareketler bu bölgelerde Hıristiyanlığı karartmıştır. Lozan anlaşmasıyla kapütülasyonlar kalktı, şüphesiz misyonerler devam edecektir. Ancak eski istifa-delerimiz kalmadığı için işler daha değişik bir şekilde yürüyecektir.

Türkiye şimdi komşu ülkelerinden daha tehlikelidir. En kötü tarafı Türkiye Türklere tarafından geliştirilecektir diyorlar. Ve Türk doktorları tıbbi misyonerlere müsaade etmeyecekler, Amerikan grubu Türk hükümetiyle dostluk çerçevesinde birşeyler yapmaya çalışıyor. Şüphesiz son asırda Amerikan misyonerleri Hıristiyanlığın yayılması için Türkiye ve İslâmlık hakkında yanlış, fena ve peşin hükümlü bilgiler verdiler. İyi niyetle dua ederken araya kötü tohumlar serptiler. Ermeniler Kürtler tarafından tecavüze uğrayınca bunu Türklere yaptılar dediler. Türklere en kötü şartlarda yaşarken Yunanlıları ve Bulgarları kötülük göstermiş gibi gösterdiler. Hıristiyanlar küçük bir vergi ve rerek askerden kurtulurken Misyonerler bunu Hıristiyanlardan zorla para alınıyor gibi gösterdiler. Bütün bunlar Misyonerlerin Hıristiyanlık adına yaptıkları hatalardır.

TÜRK DİL KURUMUNDA NELER OLUYOR?

XI. Türk Dil Kurultayı, Atatürk yadigarı bu bol imkânlı kuruluş ile bütün Atatürkçülerin yakından ilgilenmeleri gerektiğini ortaya koydu. Zira kurum, gün geçtikçe daha büyük bir hızla, amaçlarından ayrılmakta yönetimini ellerinde tutan ufak bir grubun özel maksatlarına göre şuraya buraya çekilmekte dir.

Atatürk'ün vakfına dayanarak çalışan Dil Kurumunun başlıca iki amacı vardı: Türk dilinin anıtlarını metinler halinde yayınlamak, dil devrimini sanat yoluyla halka mal etmek. Kurumun bu amaçlara ne derece hizmet ettiği, bir tartışma konusudur. Fakat bu da yetmiyormuş gibi, yöneticiler, kurumun yayınlarını bir «bilim kurulu» yayınlama dönüştürme gayretindedirler ve bunu Kurultay'daki konuşmalarıyla açıkça belirtmişlerdir. Böylece, bir «devrim derneği» olmaktan çıkarılan Kurum, ihtimal ki yöneticilerin çıkarlarına daha uygun düşecektir. Kurum, artık devrimci bir havanın hâkim olamayacağı, daha başkanlık seçimlerinde anlaşılır gibi oldu. Yassıada duruşmaları sırasında, «kullandığı arı dil» dolayısıyla kutlanan ve ilk kongrede ittifakla başkanlığa seçilen Sâlim Basol'un adaylığını öngören teklif, oya bile konmuyor ve Kurultay Başkanlığına Yakup Kadri Karaosmanoğlu usul açısından tartışmalı bir seçimle getiriliyordu. Karaosmanoğlu, kısa ve olumlu konuşma sıla toplantıyı açtı ve «Atatürk'ün Tarih Kurumunu olduğu gibi, Dil Kurumunu da İstiklâl Savaşının bir devamı saydığını, siyasi havanın zamanla değişeceğini düşündüğünü, bundan dolayıdır ki istiklâl ve millî kurtuluş bilincini bilim yolu ile aydınlarla, oradan da halka yaymanın gerekli olduğunu bildirdiğini» söyledi.

Kurultayın ilk gününde, yöneticiler, işleri yürütmedeki ciddiyet iddialarını ağır şekilde yaralayan bir kusurlarını itiraz zorunda kaldılar. Üyelere sunulan Denetleme Kurulu raporunu aslı üyelerden ancak biri (Mehmet Salihoğlu) imzalamış, diğeri toplantıda bulunmamış (Cemal Süreyya), üçüncü üye ise (Muzaffer Egesoy) bir yıldır yurt dışında bulunduğundan üyelikten düşmüştü. Bu üçüncü üyenin yerine, yedeklerden 111 oy alan Muzaffer Uyguner davet edilmiş ve bu üye, raporu imzalamıştı. Halbuki Denetleme Kurulu seçiminde 116 oy alan Tahir Alangu, ilk yedek durumundaydı ve davetin ona yapılması gerekiyordu. Yöneticiler - sebebinin gene de açıkla mamakla beraber - bu konuda kusurlu olduklarını itiraf-tan başka çare bulamadılar.

Kurumun denetlenmesi işi, her geçen gün büyük bir önem kazandıktan, bu gibi ciddiyetten uzak davranışlar, elbette fırtınalara yol açacaktı. Zira, İş Bankasında hisse senedi olarak bulunan vakfın, Bütçeye konulan miktarın kat kat üstünde gelir sağladığı Hesap ve Bütçe Komisyonunca ortaya konuldu. «Atatürk tesisi» nin yıllık geliri 4 milyon 600 bin lirayı aşmıyordu. Bunun yüzde 15'i Dil Kurumunun payına düşüyordu. Aslında, bazı üyelerin ileri sürdükleri gibi, Kurumun menfaatleri de İş Bankası nezdinde iyi takip ediliyor de nilemezdi. Kurumun menfaatlerinin iyi takibi, gelirinin her menemen bir kat daha artmasını sağlayabilirdi. Ancak, bu gelirin de iyi kullanılmadığı, Yayın ve Tanıtma Ko-

misyonunun çalışmalarıyla ortaya çıktı. Komisyona göre, geçen Kurultayın öngördüğü plân uygulanmamıştı. Dil bilincini geniş halk tabakalarına yayma amacıyla kurulan tanıtma yayınları, üç yıl içinde 30 kitap yayınlaması gerekirken, sadece 9 kitap yayınlamış ve üstelik bunlar da da amaçtan hayli uzaklaşmıştı. Bunlar küçük ve az masraflı kitaplar olması gerekirken kalın monografilere gidilmiş, fırsatını bulan aklı na geleni yazmıştı. Bu kitapları hazırlayanların adlarına bakılınca, kitapların hem neden bu kadar hacimli oldukları, hem de istenilen sayıya neden varılmadığı kolayca anlaşılabilir. Bu dönemde hazırlanan 9 eser üzerinde yönetim ve yürütme kurulu üyelerinin imzaları vardı. Öte yandan, Bütçe Komisyonunda da yönetim ve yürütme kurulu üyelerinin muhtelif fasıllardan ne miktar para aldıkları araştırılıyordu.

Bütçeye 120 bin lira olarak teklif edildiği halde, 256 bin

544 liraya varan kitap ve demirbaş gideri dikkati çekiyordu. İnceleme sonunda bu paranın daha ziyade döşemelerin yenilenmesine gittiği anlaşıldı. Yayın giderleri arasında da görünen 10 bin 897 liranın M. Ali Ağakay'ın kontrolü için ödendiği belirtiliyordu. Halbuki kontrol edildiği ileri sürülen lügat, Kurumun mahiyet ve dördüncü baskısını yapıyordu. Yeni baskılarda ancak birkaç kelime değiştiriliyor ya da düzeltiliyordu. 10 bin liralık bir düzeltme ücreti, bugün en değerli bir bilim eserine ödenebilen telif hakkından da yüksekti..

Yayın komisyonunda tartışılan bütün bu konular genel kurula da getirildi ve her kesce görüldü ki, ortada küçümsenemeyecek bir «DİLBİL GİSİ» meselesi vardır. Kurumun açtığı Dilbilgisi yarışmasına üç eser katılmış ve bilim kurulu bunların üçünü de yetersiz bularak reddetmiştir. Yönetim Kurulu, buna rağmen, bu eserlerden birinin basılmasını kararlaştır-mıştır. Basılmasına karar verilen eser, Tahir Nejat Gençan'a aittir. Böylece birkaç dönemdir yönetim kurulu üyesi olan Gençan'a bir armağan verilmiş olmaktadır. Öte yandan, basılması kararlaştırılan bu kitap 1950'den beri

Steinbeck ve Vietnam Harbi

Nobel ödülü kazanan J. Steinbeck'in Sovyet şairi Yevtuşenko'nun eleştirisi üzerine yazdığı şu mektup, Amerikan kamu oyunun ve bu barışsever romancının da Vietnam Harbinin gerçek nedenlerinden ne ölçüde habersiz olduğunu göstermesi bakımından ilgi çekicidir:

John Steinbeck bugün Sovyet şairi Yevgeni Yevtuşenko'ya yazdığı mektupta, eğer Sovyetler Birliği, Kuzey Vietnam'ı iyi niyetle müzakereye razı edebilseydi «silâhlar susabilecek ve sevgili oğullarımız yuvalarına dönebilecekti» demektedir.

Geçen Perşembe, Moskova Edebiyat Gazetesinde yayınlanan bir şiirde, Yevtuşenko, Nobel Ödülü kazanmış romancının Vietnam Harbi karşısında susmasını eleştirmekte ve onu Kuzey Vietnam ile Hanoi bombardımanlarını protestoya çağırılmaktadır.

Steinbeck, şiiri haftada bir yazdığı Newsday gazetesinde yayınlanan bir açık mektupla cevaplandırdı.

Ünlü romancı, Newsday yetkilisi Harry F. Guggenhe im'den açık mektubun bütün yayın organlarına verilmesini istemekteydi.

Bunu yaparken, Guggenheim, Steinbeck'in 20 yaşındaki oğlunun - John (Cattbird) Steinbeck - Vietnam'da askerlik yaptığını belirtmeyi unuttu.

Steinbeck'in açık mektubu bunda şöyle denilmektedir: «Bütün harplerden ne kadar nefret ettiğimi iyi bilirsiniz. Üstelik bu harpten özel ve kişisel nedenlerle de nefret ediyorum. İlhamını Cinden alan bu harbe karşıyım. Harpten yana olan bir tek Amerikalı tanımıyorum. Fakat... siz benden, harbin yarısına, bize ait olan yarısına karşı çıkmamı istiyorsunuz. Ben de bütün harbi suçlamak için, sizi bana katılmaya çağırıyorum.

Pilotlarımızın çocukları bombalamak için uçtuklarına herhalde inanmıyorsunuz? Masum sivillere karşı kullanılmak üzere, bomba ve ağır teçhizat gönderdiğimizize inanmıyorsunuz? Bu, 1953 Doğu Berlin, 1956 Bu-

dapeşte, 1959 Tibet değildir.

Benim gibi siz de biliyorsunuz Ghenya, biz petrol depolarını, ulaşım yollarını ve oğullarımızı öldürmek için taşıdıkları ağır ve etkili silâhları bombahyoruz. Bu petrol ve silâhların nereden geldiğini de, siz herhalde benden iyi bilirsiniz...

Ümit ederim ki, eğer bu silâhlar gönderilmeseydi, bizim Vietnam'da asla bulunmayacağımızı da bilmektesiniz...

Bu harp, Başkan Mao'nun eseridir. Onun tarafından, uzaktan plânlanmış ve başlatılmıştır. Pekin'in tavsiyeleri ve sıklıkla sağladığı silâhlarla yürütülmektedir. Aziz dostum, bunu da suçlayalım. Hatta daha öteye giderek, birlikte suçlamadan daha etkili bir program hazırlayalım.

Sizden halkınız, hükümetiniz ve Sovyet yardımı bekleyenler üzerindeki büyük nüfuzunuzu, Kuzey Vietnam yoluyla Güneye karşı kullanılmaya gönderilen cinayet emtiyasının yollanmasını durdurulması için kullanmanızı rica ediyorum.

Bana gelince, Hükümetimi, Güneyden silâh ve askerlerini çekmesi hususunda ikna etmek için bütün imkânlarımı kullanacağım. Yalnız, yeniden inşa için para ve yardım kalacaktır. Eğer siz payınıza düşeni yaparsanız, ben de derhal ve otomatik olarak bana düşeni yapacağım.

Harbi durdurmak için hat ta bu bile zorunlu değil. Eğer siz Kuzey Vietnam'ı iyi niyetle müzakereye girişmeye ikna ederseniz, bombardımanlar, hemen son bulacaktır. Silâhların susması ve oğullarımızın yuvaya dönmesi, size vaadediyorum ki aziz dostum, bu kadar basittir».

— New York Times —

ANI

Seni, bir de o bahkır kulübesini hatırladım,
Deniz kokuyordu,
Tuz kokuyordu,
Etin, dudakların..

Seni ekmeğ paramı kazanırken hatırladım,
Namus kokuyordu,
Emek kokuyordu,
Ellerin, ayakların..
Seni çirliçiplak hatırladım.

Fethi Giray

liselerde ders kitabı olarak okutulmakta ve hâlen de piyasada bolca bulunmaktadır!

Atatürk'ün büyük «SÖYLEV»ini basmakla, görevi icabı bir iş yapan ve devrimcinin itibarını kazanan Dil Kurumu yöneticileri, yalnız bu takdirle yetinmemişler ve bu sayede «dünyalık» da kazanmışlardır. Osmanlıca'dan Türkçeye çeviri ve redaksiyon masrafları olarak yapılan ödemelerin listesi, Atatürk Vakfı gelirlerinin nasıl kullanıldığının bir belgesidir:

Ödeme Yapılan	Ödeme Konusu	Lira
S. Birsöl	Söylev I	3.234.—
M. Tuğrul	Söylev I	3.234.—
C. Öztelli	Söylev I	3.234.—
H. Olcay	Söylev I	2.767.50
M. Tuğrul	Söylev I	2.767.50
S. Birsöl	Söylev I	2.767.50
C. Öztelli	Söylev I	2.767.50
S. Birsöl	Söylev I	250.—
C. Öztelli	Söylev I	250.—
M. Tuğrul	Söylev II	4.001.—
C. Öztelli	Söylev II	4.167.67
S. Birsöl	Söylev II	4.167.67
H. Olcay	Söylev II	1.845.—
TOPLAM		35.453.34

İki yıl içinde Atatürk'ün iki ciltlik söylevinin bütün Türkçesinden bugünün Türkçesine aktarılması karşılığı olarak 5 kişiye 35 bin lira küsur para ödeniyordu! İşin da hası, Söylev, şimdiye kadar üç kez basılmıştı. Baskı sayısı düşük tutuluyor ve yapılan her yeni baskı için malûm zevat tekrar tekrar para alıyorlardı.

Durum, başka hiç bir yoruma yer bırakmayacak kadar açık ve acıydı. Fakat, durumu düzeltme çabasındaki bir avuç dürüst aydın ise, etkin

şekilde hareket etmesini henüz beceremedikleri için, ya pılan seçimde yeniliyorlar ve Kurum, eski yöneticilerin elinde kalyordu.

Gelecek sayıda
Türk Dil Kurumu
Yayımları:
DİLBİLGİSİ
Yazan:
Cevdet Kudret

5 Lira

İsteme Adresi:

KITAP DAĞITIM MERKEZİ

Nuruosmaniye Caddesi
Eser Han, Kat: 1 — İstanbul

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük:
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1,
İstanbul

Telefon: 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi: BASINKURUMU

«Türkiyenin tek kurtuluş yolu: Sosyalizm» başlıklı yazıdan açılan dâvanın özeti şudur:

1 — 1962 yılı sonlarında, Cumhuriyet gazetesi «Liberalizm mi, yoksa sosyalizm mi» konulu bir makale yarışması açtı. Bu yarışmaya Kasım 1962 ayı içinde ben de katıldım. O sırada bir devlet memuru, Sağlık Bakanlığı Türkiye İkmal Depoları İstanbul Müdürü idim. Mesleği yazarlık olan biri değilim. Ara sıra gazetelerde takma ad ile makale ve şiirlerim çıkmıştır. Yayınlanmamış iki kitabım vardır.

Cumhuriyet gazetesine gönderdiğim bu makalenin altına, «mahzur görülen kısımlar çıkartılsın» diye açıkça şerh verdim. Bu husus, mahkemede tanık Yaşar Kemal'in ifadesinden ve dosyaya konulan yazı müveddesinin altına mahkemeye verilmeden önce gazete idaresince makasla kesilmesinden anlaşılmalıdır.

Jüri heyeti, yüzlerce yazı içinden bu makaleyi seçip 12.12.1962 tarihli gazetede yayınladı.

2 — İçişleri Bakanlığının emri üzerine, İstanbul Emniyet Müdürlüğü 14.12.1962 günlü 20370 - 2022 sayılı yazısı ile bu makalenin tetkikini İstanbul Savcılığından istedi. Bu arada muhtelif kimselerden altı adet ihbar mektubu da - yazı hakkında - İstanbul Savcılığına gelmiştir.

3 — İstanbul Savcılığının isteği ile 24.12.1962 günü İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tevkif edilip Sultanahmet cezaevine gönderildim.

Tevkif kararını veren hâkim, beni dinledikten sonra, «Bizim fikir adamlarımıza hürmetimiz vardır, fakat ne yapalım, maalesef elimizdeki kanunlar böyle» diye üzüntüsünü açıklamıştır.

4 — Tevkiften sonra, 6 Ocak 1963 sabahı erkenden bir cip ile gelen iki sivil siyasi polis ve bir de gene sivil siyasi polis komiseri, Kadıköyde kira ile oturduğum evi basıyor. Evde tethiş usulü bir arama ile kıyı köşe, sandık sepet, kadinların iç çamaşırına kadar her yeri tarıyor. Şahsi kütüphanemden ve yazı masamdan birçok kitap ve yazıları alıp götürüyor.

5 — Evimden alınan bu kitap ve yazılar üzerinde inceleme yapan Prof. Sulhi Dönmezer, Prof. Naci Şensoy ve Doç. Nevzat Güreli, aynen «Kitap vesaire evrak üzerinde yapmış olduğumuz incelemeler sonunda bunların mer'i mevzuat muvacehesinde suç teşkil etmedikleri neticesine varmış bulunuyoruz.» diye 9.1.1963 tarihinde mahkemeye bir kişili rapor vermişlerdir.

İstanbul Savcılığı Basın Bürosu Hazırlık 1962-432 sayılı kararı ile «Kitap ve evrakın Şadi Alkılıç'a iadesine», «ayrıca herhangi bir takibat icrasına mahal bulunmadığına» karar almıştır.

SUÇ İŞLEYEN ADALET BAKAN!

Dâva, İstanbul 1. Sorğu hâkimliğince 4.1.1963 tarihinde 336/1 sayılı kararlarla 1. Ağırceza Mahkemesine sevkedilip son tahkikata başlanmıştır.

7 — Dâvaya 1. Ağırceza Mahkemesinde bakılırken, zamanın Koalisyon Hükümetinin Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörüük, makaleyi Senato kürsüsünde okuyup «Bu makale de komünist propagandası değilse, komünist propagandası başka türlü nasıl olur» diye nutuk çekerek Adalet cihazına baskı yaptı...

Tarafsız gazeteler, bu müdahaleyi Anayasa hükümlerine Adalet Bakanının tecavüzü sayarak protesto ettiler. Bir sendika başkanı, Adliye Bakanının oda kapısına «istifa et» diye bir levha astı, bu levhanın oda kapısına asılı resmi gazetelerde çıktı.

8 — Bütün gazeteler, baş sayfalarda büyük başlıklarla (lehte veya aleyhte) dâva ile ilgileniyorlardı.

İstanbul 1. Ağırceza Mahkemesi, duruşma sırasında, 9.5.1963 tarih ve 5/106 sayılı kararlarla bu dâvaya bakmaktan çekindi ve çekildi.

Dosya, 14.5.1963 tarihinde İstanbul 2. Ağırceza Mahkemesine geldi. Bu mahkeme de 5.7.1963 tarihli 103/132 sayılı kararı ile bu dâvaya bakmaktan çekindi ve çekildi. Bu çekinme ve çekilmeler, suçlamanın çürük ve haksız olduğunu gösteren kardinelerdir.

2. Ağırceza Mahkemesi çekilince,

Şadi Alkılıç konuşuyor

Alkılıç Dâvâsını Unutmayınız!..

— Milletvekillerine ve Senatörlere sunulur —

Soyguncuların dahi affedildiği şu günlerde, herkesten önce affedilmesi gerekenlerin affına karşı çıkmaktadır. CHP dahi 142. maddede suçlarının affına karşındır! Bunun nasıl korkunç bir adaletsizlik ve insafsızlık olduğunu ispatlamak için, Şadi Alkılıç'ın, meselenin kamu oyunca bilinmeyen belgelerini gözler önüne seren bir yazısını yayınlıyoruz. Durum bu kadar açık iken, parlâmentodaki yüzlerce hukukunun, Feyzioğulların, Kırcaların 141 ve 142. madde affı aleyhine oy kullanırken vicdanları rahat etmekte midir?

merci tâyni suretiyle, bu sefer dâva İstanbul 3. Ağırceza mahkemesine geldi. Bütün bu süre içinde mevkuf olarak cezaevinde kaldım.

9 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesince, üç kişilik bir bilirkişi heyeti seçildi: İstanbul Üniversitesi Anayasa Hukuk Profesörü Dr. Hüseyin Nail Kubalı, İktisadî Doktrinler Tarihi Doçenti Dr. Oktay Yenal ve bir yabancı petrol şirketinin müşaviri Prof. Hazım Atif Kuyucak.

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, 5 Ekim 1963 tarihinde, makale hakkında verdiği uzun ve ilmi gerekçeli bilirkişi raporunda aynen «Yüksek ahlâkî değerlerde bir dünya görüşünün ifadesidir, bu makale bize meşhur ve vatanperver Jean Jaures'in barışçı enternazizmini hatırlatıyor», «tam ilmi ve mukayeseli ölçülerle tetkik olunduğu zaman açıkça anlaşılıyor ki, Şadi Alkılıç, komünizm ideolojisinin propagandasını yapmamaktadır» diye kesin mütalâalarda bulunmuştur. Ayrıca ikinci bilirkişi Doç. Dr. Oktay Yenal, «Çoğunluk yoksullarda bulunduğu (sosyalizmin kanun zoru ile tatbikatı demokrasi kurallarına da uygun düşecektir) cümlesi Şadi Alkılıç'ın makalesinde bulunmaktadır. Bu cümle dikkate alınrsa makalenin komünist propagandası olarak yorumlanması doğru olur» diye biten bir rapor vermiştir.

Bu arada Hazım Atif Kuyucak - ki bu zat o zaman Amerikan firmalarından ayda 30 bin lira gibi muazzam bir ücret almaktaydı - bir iki satırlık ve gerekçesiz kısa bir yazı ile 4 Ekim 1963 günü «Bu makale, 142. maddenin 1. fıkrasına göre bir suçtur» diye aleyhimde rapor vermiştir.

ÜNLÜ BATI SOSYALİSTLERİNİN GÖRÜŞLERİ

10 — Bu sıralarda İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesine, makalede komünizm propagandası bulunmadığı hakkında şu yazı ve mütalealar gelmiştir:

A) Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Anayasa Hukuk Profesörü Dr. Bahri Savcı'dan ilmi gerekçeli mütalâa yazısı.

B) Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Profesörü Sadun Aren'in bilimsel raporu.

C) Ünlü İngiliz Filozofu Bertrand Russel'in yazısı.

D) Cambridge Üniversitesi profesörleri J. Ayer ve Maurice Dobb'un yazısı.

E) Hâlen İtalya Cumhurbaşkanı bulunan Saragat'ın mütalâa yazısı.

F) İtalyan eski Başbakanlarından ve İtalyan Sosyalist Partisi lideri Prof. Nenni'nin gerekçeli yazısı.

Bu sekiz adet bilimsel yazıda, makalenin asla bir komünist propagandası olmadığını ilmen isbat edilmiştir.

Bütün bu rapor ve mütalâalar, mahkeme dosyasında mevcuttur.

Prof. Nenni, yazısında aynen «Şadi Alkılıç'ın makalesinde, Kautsky'lerin, Jaures'lerin ve Tutar'ların yarattıkları en iyi hümanist sosyalizm geleneğine bağlanabilecek bir yazı bahse konu bu-

lunmaktadır», «Burada şunu ilâve etmek isterim ki, bugün General Franco'nun İspanyası hariç, hiç bir memlekette bahse konu makale gibi bir yazı dâva konusu olamaz» demektedir.

Halen İtalyan Cumhurbaşkanı olan Saragat ise, mahkemede dosyamda bulunan yazısında «Netice olarak Şadi Alkılıç'ın yazısı komünist bir yazı değildir. Herhangi bir Batı sosyalistinin altına imza koyabileceği bir yazıdır.» diye düşüncesini açıklamaktadır.

Pariste çıkan 9 Ocak 1963 tarihli Le Monde gazetesinde de bu dâvanın yer-sizliğini belirten bir yorum yayımlandı. İngiltere Cambridge Üniversitesi Profesörlerinden A.J. Ayer de 6 Şubat 1963 günlü mektubunda, «Yazıdaki üslup ve duygulara, Türk Hükümetinin neden itiraz ettiğini anlayabiliyorum, ama bunun Hükümetin davranışlarını haklı gösterdiğine kesinlikle inanmıyorum. Hatta örneğin, Birleşmiş Milletler yasasında açıklandığı biçimde, insan hakları ilkele-ri ile bağdaşmayacağını düşünüyorum» diyor.

Aynı üniversitenin iktisat profesörü Maurice Dobb'un mahkeme dosyasında bulunan 31 Ocak 1963 günlü mektubunda «Yazarın ve yazı işleri müdürünün, bu makale yüzünden hapse girmiş olmalarını gülünçlük derecesine varan altüst edici bir olay» olarak nitelendirilmektedir.

Dünyaca tanınan Bertrand Russell ise, 31 Ocak 1963 tarihli mektubunda «Bu adamın ve yazı işleri müdürünün hapis edilmesini dayanılmaz bir baskı davranışı sayıyorum. Bu, NATQ üyelerinde barbarca zulmün bir örneği daha olmaktadır» demektedir.

11 — Verilen bilirkişi raporları üzerine, hapisten çıkarıldım. Fakat o güne kadar boş yere tam 10 ay, yani 300 gün hapsedilmiştim.

Dâva devam etti. 3. Ağırceza Mahkemesi 29 Şubat 1964 günü oybirliği ile beraatime karar verdi. Kararda imzası bulunan hâkimler Başkan Uluer Yüceöz, Nejat Yavuz ve İsmet Paksoy idi.

31 büyük sayfa tutan ilmi, hukukî esas ve gerekçelerle sağlaştırmış bu kararda, adalet ve hukukun bu makaleye beraattan başka bir hüküm veremeyeceğinin en sağlam kanunî ölçülerle isbatı vardır.

Bu muhkem beraat kararı üzerine, tekrar memuriyete tayin edildim, fakat idarî bir tasarrufla İstanbulda okuyan çocuklarımdan ayrılarak Sivas'a «sürgün» giderek Sivas Sağlık Koleji Müdür muavini oldum.

Sivil siyasi polisin de daimi takibi altında tutuldum. Dâva Türk üniversitelerinde tartışma ve seminer konusu oldu. Ayrıca bir çok Avrupa radyosu ve gazeteci sendika ve birlikleri hapsedilişimi, fikir özgürlüğüne bir tecavüz olarak nitelediler.

7 milyon tirajlı Amerikan gazetesi Newyork Herald Tribune 5.6.1963 tarihli nüshasında çıkan uzun bir başyazıda «Makale bugün herhangi bir Avrupa ülkesinde hiç bir tepki yaratmayacak ö-

zelliktedir. Fakat son kırk yıldan beri solculuğun bir tabu haline geldiği Türkiye için bu, bir istisnadır...

Yazıda işaret edilen adaletsizliklerin ve kusurların çoğu Türkiyede hâlen mevcuttur. Bunlar daha önce çok söylenmiş ve özellikle 1960 yılında, Menderes'in devrilmesi ile sonuçlanan askerî hükümet darbesinden sonra sol eğilimli bir çok gazete yayınlanmıştır. Bununla birlikte bu tenkidlerin çoğu şimdiye kadar entelektüel plânda kalmış ve büyük halk çoğunluğu tarafından kolayca anlaşılamamıştır.

Fakat Şadi Alkılıç'ın makalesinin açıklığı ve güçlülüğü okuyan herkesin anlayabileceği ya da okumayanlara kolayca anlatılabilecek nitelikte olmaktadır...

Bu yüzden söz konusu dâva, sadece rejimin bir tecrübesi olmayacak, aynı zamanda Türkiyenin hangi istikamete yöneleceğini de gösterecek bir işaret olacaktır» diye yazılmaktadır.

12 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesinin verdiği beraat kararına, Adalet Bakanlığı İstanbul Savcısı yedi gün içinde itiraz etti. Yargıtaya baş vurup mahkûmiyet istedi. Dosya Ankara'ya gitti. Yargıtay Birinci ceza Dairesi 64-1005 esas ve 64-1318 karar sayısı ile beraat kararını bozdu.

13 — Dâva dosyası, yeniden bakılmak ve ceza verilmek üzere İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesine gelince, ilk duruşmada Adliye tarihinde görülmemiş çok muhteşem bir şey oldu.

Başkan Uluer Yüceöz ve üye İsmet Paksoy, Yargıtay Ceza Dairesinin bu bozma kararını «Delil müessesesini ve gerek delileri mahkemenin serbestçe takdir hakkını bir tarafa iten ve adalet tarihinde eşine rastlanmayan bir eda taşımaktadır...» «Delil müessesesini inkâr ve mahkemenin takdir hakkına bir taarruz teşkil etmektedir» diye aslanca kükreyen bir protesto ile cevaplandırdı ve bu dâvaya bakamayacağını bu kararda bildirdi. Böyle bir olay, Türk Adliyesinde ilk defa oluyordu. Bu kahraman karar, bütün çevrelerde büyük yankılar uyandırdı.

14 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesi de bu cesur kararıyla çekilince, dava dosyası bu sefer 5. Ağırceza Mahkemesine geldi. İstanbul 5. Ağırceza Mahkemesi dâvaya baktı ve 1964-260 esas, 1965-19 sayılı kararı ile ikinci defa beraatime hükmetti.

Adalet Bakanlığı İstanbul Savcılığı bu sefer Yargıtay Başsavcılığına başvurarak kararın bozulmasını ve benim cezalandırılmamı altıncı defa istedi. Başsavcı, dosyayı Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kuruluna yolladı. Genel Kurul, 1/0-158 esas ve 150 numaralı ve Nisan 1965 tarihli kararı ile, benim 142. maddenin 1. fıkrası ile cezalandırılmam gerektiğine hüküm verdi.

Evvelce, 15.3.1965'te beraat kararı veren 5. Ağırceza Mahkemesi Yargıtay Genel Kurulunun bu kararına, kanun gereğince uymaya mecbur olduğu için 13 Mayıs 1966 günlü 6 sene 2 ay hapsime ve iki yıl sürgün edilmeme ve müebbeden âmme haklarımdan mahrumiyetime karar vermek zorunda kaldı. Derhal tevkif edildim ve Sultanahmet cezaevine gönderildim.

Bu defa da kararı ben temyiz ettim.

Dâvanın başlangıcında benim ile birlikte aynı madde (142/1) Cumhuriyet gazetesi Yazışmaları Müdürü Kayhan Sağlamer de tevkif edilmişti. Türkiyemizin o zamanki Başbakanı «Kayhana yazık oldu» diye gazetelere beyanat verdi ve bu beyanattan bir hafta sonra Sağlamer hapisten çıkarıldı. Halbuki kanun karşısında durumu benimkinin aynı idi. Tabanca (yani yazı) Şadi Alkılıç'ın idi ama, patlanan Kayhan Sağlamer idi. Beni, haklılığımı asla kabul edemeyeceğim şekilde göz göre göre 6 sene 2 hapse ve 2 yıl da sürgüne mahkûm edenler, Kayhan Sağlamer'i de göz göre göre bıraktılar gitti. Gidiş, hâlâ o gidiş... Bu şekli adaleti bile rencide edecek adli bir hâta idi, bu hata biçimsel hukuka bile sığmıyordu... Aslında ben de suçsuzdum, Sağlamer de... (Bu Yargıtay tezadı, ikinci defa beraat ettiğim zaman, İstanbul 5. Ağırceza Mahkemesinin kararında açıkça gösterilmiştir)..